Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 11 (10908) | 1979 чылдың январь 13, суббота | 1925 чылда үндезилеттинген | Өртээ 2 коп.

ССРЭ-НИҢ ХӨМҮР-ДАШ ҮЛЕТПҮР МИНИСТЕРСТВОЗУНУҢ «ГУКОВУГОЛЬ» БҮДҮРҮЛГЕ КАТТЫЖЫЫШКЫНЫНЫҢ ЛЕНИНЧИ КОМСОМОЛДУҢ 60 ЧЫЛЫ АТТЫГ ШАХТАЗЫНЫҢ ТУДУГЖУЛАРЫНГА, ПРОХОДЧИКТЕРИНГЕ, МОНТАЖЧЫЛАРЫНГА, ПАРТИЯ, ПРОФЭВИЛЕЛ БОЛГАШ КОМСОМОЛ ОРГАНИЗАЦИЯЛАРЫНГА, ТУДУГНУҢ БҮГҮ КИРЖИКЧИЛЕРИНГЕ

Эргим эштер!

Антрацит хөмүр-даш казар болгаш ажылдап кылыр бедик механизастаан улуг комплекстиң тудуун чедиишкинниг доозкан күш-ажылчы тиилелге-биле холбаштыр силерге чүректиң ханызындан байыр чедирип тур мен.

Чылда 3 миллион тонна хөмүр-даш казар шахтаның болгаш арыглал фабриказын ажыглалга киирген чорук одалга-энергетика курлавырларын күштелдиреринге улуг үлүг болур болгаш чурттуң Европа кезээнде чурттакчы чоннуң энергетикага болгаш одаар чүүлге хереглелин улам долу хандырарынга улуг салдарлыг боор турар.

Тудугжуларның, монтажчыларның, ажыглакчыларның маадырлыг күш-ажылы болгаш чогаадыкчы инициативазы, оларның эртемденнер-биле, төлевилекчилер болгаш конструкторлар-биле ажыл-агыйжы кады ажылдажылгазы бо тиилелгеге чедирип келген. Ажыл-агый удуртукчулары, партия, профэвилел болгаш комсомол организациялары социалистиг чарыштың дээштиин бедидер, даг болгаш тудуг техниказын ажыктыг ажыглаар, бүдүрүлгениң болгаш күш-ажылдың сагылга-чурумун шыңгыы сагыыр талазы-биле үре-түңнелдиг улуг ажылдарны боттандырып чоруткан.

Комплексти тудуп турар үеде тудуг база монтаж ажылдарын чорударда инженерниң дидим шиитпирлерин шахта тудуунуң практиказынга эң баштай ажыглаан. Ооң түңнелинде кол участоктарның тудуун мурнундагызындан ийи катап дүрген доосkan, объектилерни ажыглалга киирериниң хуусаазын дыка кызырган.

Капитал салыышкыннарының ажыктыын бедидер, СЭКП ТК-ның ноябрь (1978 ч.) Пленумунуң шиитпирлеринге дүүштүр шахталарның, разрезтерниң болгаш арыглал фабрикаларының күчүлерин улгаттырар талазы-биле силерниң чыгган дуржулгаңар бүгү хөмүр-даш тывыкчыларының коллективтеринге болгаш шахта тудугларынга калбак нептерээшкинни алыр дээрзинге быжыг бүзүрелимни илередип тур мен.

Шахтёрлар ажыглалга кирген комплекстиң төлевилел күчүзүн дүрген шиңгээдип алырының үлегер-чижээн база көргүзер болгаш беш чылдың дөрт чылдарының даалгаларын болгаш социалистиг хүлээлгелерин чедиишкинниг күүседир дээрзинге бүзүреп тур мен.

Бистиң Төрээн чуртувустуң чаагай чоруунга күш-ажылчы чаа тиилелгелерни силерге күзедим, эргим эштер.

Л. БРЕЖНЕВ

ЭШ Л. И. БРЕЖНЕВТИҢ СОФИЯЖЕ ЧОРУПКАНЫ

Болгарияның Коммунистиг партиязының ТК-ның Бирги секретары, Болгария Улус Республиканың Күрүне Чөвүлелиниң Даргазы эш Т. Живковтуң чалааны-биле январь 11-де Москвадан Софияже найыралдың кыска аян-чоруун кылып СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы эш Л. И. Брежнев болгаш СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СЭКП ТК-ның секретары эш К. У. Черненко чорупканнар.

Аян-чорук доозулган соонда эш Л. И. Брежнев Болгарияга каш хонук иштинде дыштаныр.

Вокзалга эштер Л. И. Брежневти болгаш К. У. Черненкону СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүннери Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, А. Я. Пельше, М. А. Суслов, Д. Ф. Устинов, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидаттар П. Н. Демичев, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, Н. А. Тихонов, СЭКП ТК-ның секретарьлары И. В. Капитонов, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, Я. П. Рябов, К. В. Русаков, М. С. Горбачев, СЭКП ТК-ның кежигүннери Л. М. Замятин, И. Г. Кебин, Г. С. Павлов, Н. М. Пегов, Н. А. Щелоков, СЭКП ТК-ның кежигүнүнге кандидаттар А. М. Александров, М. П. Георгадзе, СЭКП-ниң Төп ревизия комиссиязының кежигүннери К. М. Боголюбов биле Ю. М. Чурбанов, орук харылзааларының министри Н. Г. Павловский, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарының референтизи Б. М. Самотейкин олар үдээннер.

Үдеп турганнарның аразында БУР-нуң ССРЭ-де элчини Д. Жулев бар болган.

Эш Л. И. Брежнев-биле кады Софияже СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарының дузалакчызы А. И. Блатов, СЭКП ТК-ның херектер эргелекчизиниң оралакчызы М. Е. Могилевец чорупканнар.

(СЭТА).

Онгу беш чылдың дөрткү чылының планныг даалгаларын болгаш социалистиг хүлээлгелерин хуусаадан эрте күүседир дээш

Республиканың ажылчы чоннары СЭКП ТК-ның XXV съездизиниң шиитпирлерин амыдыралга боттандырар, онгу беш чылдың планнарын хуусаадан эрте күүседир дээш улам улуг күженишкин-биле ажылдап турарлар. СЭКП ТК-ның июль болгаш ноябрь (1978 ч.) Пленумнарының шиитпирлерин, оларга СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы эш Л. И. Брежневтиң чугааларында түңнелдерни болгаш айтыышкыннарны удуртулга болдурбушаан, онгу беш чылдың дөрткү чылының планныг даалгаларын хуусаадан эрте күүседир дээш боттарынга социалистиг хүлээлгелерни ап турарлар.

Чоокта чаа республиканың автотранспорт эргелелиниң партия-ажыл-агый активи боол, аңаа беш чылдың эрткен үш чылдарында кылдынган ажылдарның түңнелдерин үндүргеш, партияның XVII область конференциязының шиитпирлерин күүседирин хандырары-биле тодаргай хемчеглерни ажылдап кылган.

Онгу беш чылдың эгезинден бээр Тываның транспорт эргелелиниң бүдүрүлгелериниң чолаачылары пландан ажыр 451 муң тонна чүъкту сөөрткенин эргелелдиң начальниги В. А. Парунин болунун илеткелинге демдеглээн. Эрткен чылдың дургузунда пландан ажыр 112 муң тонна чүъкту сөөрткен. Кызылдың № 1 чүък болгаш пассажир АТБ-лери, Чадааның, Хову-Аксының чүък автотранспорт бүдүрүлгелери социалистиг чарыштың мурнуку одуруун ээлеп, эки ажылдаан.

Минусинскиниң автобүдүрүлгезиниң чолаачызы М. Михеев беш чылда ийи беш чылдың планын күүседир хүлээлге алгаш, ону чедиишкинниг күүседип турар. Ооң кыйгызын ёзугаар дыка хөй чолаачылар үш чылдың планнарын күүседипкеш, бо хүннерде дөрткү болгаш бешки чылдарның үлүүнде ажылдап турарын актив хуралынга демдеглээн. Беш чылдың дөрт чылдарының даалгазын 87 чолаачылар болгаш 123 септекчилер доозупкаш, күш-ажылчы чедиишкиннерин амдаа улгаттырып болурунуң улуг аргаларының барын бадыткааннар.

Республиканың нийти ажыглал транспортунуң автомобилистери беш чылдың дөрткү чылының планын чедиишкинниг күүседирин хандырары-биле социалистиг хүлээлгени алганнар.

Олар чүък сөөртүрүнүң күрүне планын 1979 чылдың декабрь 29-ка, чонга ачы-дуза чедирериниң планын — 28-ке чедир күүседирин аазааннар. Чыл планындан арттыр 38 муң тонна чүъкту сөөртүр, 93 муң пассажирлерни чедирер болгаш 1.365 муң тонна-километрни, 906 муң пассажир-километрни эртер. Чүък автомобильдериниң техниктиг белеткелиниң коэффициентизин 0,73, автобустарның—0,76 болгаш таксомоторларның—0,77 хуу чедирер; орукка чүък автомобильдериниң 9,7, автобустарның—10 шак чедир чорууруң чедип алыр. Мурнакчы технологияны болгаш чогаадыкчы саналдарны ажыглалга кииреринден ниитизи-биле 130 ажыг муң рубль камналганы алыр. Фондунуң эгидилгезин эрткен чылдың деңнелинден 3,6 хуу көвүдедир, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн эргелелдиң үлетпүр бүдүрүлге черлеринге 0,2 хуу бедидер.

Ак-Довуракка 60 квартиралыг чуртталга бажыңын, 63 автомобильге гаражты, гостиницаны болгаш Арадан станциязында техдузалал пунктузун ажыглалга киирер. 609 кижини массалыг профессиялыг болгаш чолаачы кылдыр белеткээр, 150 кижиниң мергежилин бедидер, ийи муң хире кижини экономиктиг өөредилгеге хаара тударын хүлээлгеде база айыткан.

Кызыл биле Тээли суурнуң болгаш Кызыл — Сүг-Аксы суурнуң аразынга автобус шимчээшкининиң чаа маршруттарын ажыдар.

Тыва автотранспортчулар Якут транспорт эргелелиниң коллективин социалистиг чарышка кыйгырган.

ЧУРУКТА: Тес-Хем районда «Кызыгаар» совхозтуң хойжузу, Ада-чурттуң Улуг дайынының киржикчизи Соян Минчимаевич Алдын-Херел тайбың иштиң үлүүнде кадарчы гвардейжи болуп ажылдап турар.

Хоочун малчын онгу беш чылдың дөрткү чылында малдың баш санын меңди чыл ажырар, чаш төлүн бүрүн камгалап алыр дээш бодунга бедиткен хүлээлгени алган. Төрүүр чүс башка онаачтыр 95 хураганны, бир хойдан 2 килограмм дүктү кыргып алырын малчын хүлээнген.

А. МЕЛЬНИКОВТУҢ фотозу.

БЕДИК ИДЕГЕЛГЕ ТӨЛЕПТИГ

Бии-Хем районда «Өөк» совхозтуң ажылчыннары, специалистери болгаш албан-хаакчылары январь 11-де соңгулда мурнунуң хуралынга чыглып келген. Хуралды совхозта партком секретары М. Д. Кара-Сал ажыткан.

Бии-Хем райкүүском даргазы М. К. Дамчай илеткел кылгаш, ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларның ужур-дузазын, аңаа белеткелдерниң чорупп турарын, соңгулдадан соңгулда чедир районнуң хөгжүлдезин болгаш моон соңгаарғы сорулгаларын тодаргай чугаалаан.

«Өөк» совхозтуң директору, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры П. В. Астафьев хуралга бир дугаарында санал берген.

— Күрүне эрге-чагыргазының дээди органының депутаттарынга ажылчы чоннар чурттуң эң эки кижилерин соңгуур болгай. Ындыг кижилерниң бирээзи академик, ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының президиум кежигүнү, Социалистиг Күш-ажылдың ийи дакпыр Маадыры, Ленинчи болгаш Күрүне шаңналдарының лауреады Николай Алексеевич Пилюгин болуп турар—деп, ол чугаалаан.—ССРЭ-ниң Дээди Совединге бистиң депутадывыс болуп тура, Николай Алексеевич бистиң бүзүрелдивисти бүрүн бадыткаан, бо районга каш удаа кээп, ажыл-херээ болгаш ажыктыг сүмелери-биле биске дузалап келген. Ынчангаш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле Бии-Хемниң № 653 соңгулда округундан депутатка кандидат кылдыр Николай Алексеевич Пилюгинни депшидерин саналдап тур мен—деп, П. В. Астафьев чугаалаан.

Ол саналды хуралга чүве чугаалаан хойжулар бригадири Н. В. Кузнецов, механизатор М. К. Кузьмин болгаш өскелер-даа деткээн. Соңгулда мурнунуң хуралы **Николай Алексеевич Пилюгинни** ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле Бии-Хемниң № 653 соңгулда округундан депутатка кандидат кылдыр депшидер дугайында доктаалды бир үн-биле хүлээп алган.

* * *

«Сельхозтехника» Күркомитединиң Бии-Хем салбырының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының соңгулда мурнунуң хуралы база болган. ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар дугайында илеткелди СЭКП райкомунуң секретары В. И. Габитов кылган.

Хуралга санал берген салдыр эргелекчизи А. Н. Шулепов, чолаачы, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң депутады А. А. Сараскин, слесарь А. К. Фролов олар ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле Бии-Хемниң № 653 соңгулда округундан депутатка кандидат кылдыр Социалистиг Күш-ажылдың ийи дакпыр Маадыры, академик Николай Алексеевич Пилюгинни депшидерин саналдааннар.

Санал бергеннер Н. А. Пилюгинни төлептиг кандидат деп көргүспүшаан, ол-ла округтан Дээди Советтиң депутады турган, районга көргүскен дузазын бедик-биле демдеглээннер. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле Бии-Хемниң № 653 соңгулда округундан депутатка кандидат кылдыр **Николай Алексеевич Пилюгинни** депшидер деп доктаалды хурал бир эп-сеткилдиг хүлээп алган.

* * *

Каа-Хем районнуң «Енисей» совхозунуң ажыл-ишчилери ССРЭ-ниң Дээди Совединге депутатка кандидат депшидериниң соңгулда мурнунуң хуралынга бедик идепкейлиг, сорук кириишкинниг чыглып келген. ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар болгаш аңаа белеткелдерниң чорупп турарының дугайында илеткелди Каа-Хем райкүүском даргазының оралакчызы П. Г. Саморуков кылгаш, соңгулдаларга белеткелдерниң ажылчы чоннарның политиктиг болгаш күш-ажылчы бедик идепкейиниң байдалында чорупп турарын онзалап демдеглээн.

Совхозта партком секретары П. И. Ершов сөс алгаш, совхоз эът, сүт садарының үш чыл, дүк садарының чыл планын күүсеткенин, ажыл-агыйда чаа тудуг-суурларының немежип турарын чугаалааш, бо болза бистиң совет тургузугнуң артык шынарларының илерели дээрзин демдеглээн. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле Бии-Хемниң № 653 соңгулда округундан депутатка кандидат кылдыр Социалистиг Күш-ажылдың ийи дакпыр Маадыры, Ленинчи болгаш Күрүне шаңналдарының лауреады, академик Николай Алексеевич Пилюгинни депшидерин ол саналдааш, ол ажыл-ишчи, сагыш човангыр кижи, сураглыг эртемден дээрзин демдеглээн.

П. Ершовтуң саналын тракторист Ю. Н. Ромашов, чолаачылар Г. Д. Кузнецов, А. С. Шинкарев болгаш өскелер-даа изиг-биле деткээн. Ынчангаш хурал ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле Бии-Хемниң № 653 соңгулда округундан депутаттың кандидадынга **Николай Алексеевич Пилюгинни** депшидер дугайында доктаалды бир үн-биле хүлээп алган.

Совет демократия—боттаныпшкынында

ЧУРТТА СОҢГУЛДА МУРНУНУҢ ОКРУГ ХУРАЛДАРЫ ЭГЕЛЭЭН

Соңгулда кампаниязы чугула үе-чадазында кирген—округтарның соңгулда мурнунуң хуралдары эгелээн. ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар дугайында эрткен чылын хүлээп алдынган Хоойлуга дүүштүр хөй-нийти организацияларының, күш-ажылчы коллективтерниң төлээлекчилери чурттуң улусчу эрге-чагыргазының дээди органынче соңгулда мурнунуң хуралдарынга депшиттирген кандидатураларны чугаалажып турар.

Чөвүлел хуралдар соңгукчуларның политиктиг бедик идепкейин көргүзүп, бистиң чуртувуста ССРЭ Конституциязында чырыткыландыр илергейлеттинген ёзулуг улусчу эрге-чагырганың дугайын херечилеп турар. Коммунистиг партияның айтыышкыннарын күүседиринге, Төрээн чурттуң күчү-шыдалын болгаш чоннуң чаагай байдалын өстүреринге салыышкын — ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарынга кандидаттарны характеристевишаан, ажылчы чоннарның чугаалап турар кол чүүлү ол-дур.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединге соңгулда талазы-биле найысылалдың Бауман соңгулда округунуң ажылчы чоннар төлээлекчилериниң соңгулда мурнунуң чөвүлел хуралы январь 11-де Москвага болган.

Президиумда — СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СЭКП Москва хооркомунуң бирги секретары В. В. Гришин, бүдүрүлге мурнакчылары болгаш чаартыкчылары, хөй-нийти төлээлекчилери.

Санаалга-аналитика машиналарының заводунуң монтажниги Г. П. Кубеевке сөс берген.

— Бистер шуптувус коммунистиг тургузуушкунувуң бүгү участоктарынга аажок улуг тиилелгелерниң херечилери, шуут киржикчилери болуп турар бис—деп, ол чугаалаан. Ол—совет улустуң шудургу ажыл-ижиниң түңнели, партияның ТК-зының, ооң Политбюрозунуң, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежневтиң могаг чок ажыл-чорудулгазының түңнели-дир.

Улуг Ленинниң херээниң уламчылакчызы, бистиң партиявыстың, күрүневистиң шылгараңгай удуртукчузу Леонид Ильич Брежневти ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр депшидерин бистиң заводтуң коллективи чаңгыс үн-биле доктааткан. Найысылалдың Бауман соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиң депутадының кандидадынга эш Л. И. Брежневти депшиткенин деткиириниче бүдүрүлгениң коллективиниң даасканын ёзугаар округтуң соңгулда мурнунуң чөвүлел хуралының киржикчилерин кыйгырып тур мен. Депутатка кандидат кылдыр Леонид Ильичини депшиткенин бүгү совет кижилер изиг чүүлдүтзүнүүшкүн, чоргааралдыышкын-биле деткиир дээрзинге бүзүрээр мен, ол дээрге алыындан бүгү чоннуң депутады болгай деп, ол чугаалаан.

— Бистиң ниитилеливисте бар, бистиң чоргаарланып болгаш үнелеп турарывыс бүгү-ле эң эки чүүлдер аныяктарга дамчыттынган турзун дээш партияның, чоннуң мурнунга хууда улуг харыысалганы шуптувус билип турар бис—деп, № 366 школаның башкызы Н. Н. Хорева медеглээн. Эш Л. И. Брежневтиң «Биче чер», «Катап тургузуушкун», «Кур чер» деп номнары аныяк салгалдың коммунистиг кижизидилгезинге аажок улуг дузаны чедирип турар. Коммунистиг партияның, Совет күрүнениң, Леонид Ильич Брежневтиң күженишкиннериниң ачызында Тайбың программазы чайгылыш чок боттанып турарынга чоргаарланыр бис. Ынчангаш совет не-херээженнер боо-чепсекти эндере бүдүреринге удур, дайынның кыжанынынга удур демиселге быжыг, чайгылыш чок чоруу дээш Леонид Ильичиге чүректиң ханызындан өөрүп четтирип турар бис.

Москваның энергетика институдунуң ректору В. А. Григорьев чыылганнарның мурнунга чүве чугаалаан. Партияның теоретиктиг ажылынга эш Л. И. Брежневтиң чогаадыкчы салыышкыны аажок улуг, ооң ажылдары амгы үениң амыдыралының болуушкуннарын эртем ёзузу-биле хапы көөрүнүң, марксчы-ленинчи теорияны чогаадыкчы хөгжүдериниң болгаш херек кырынга ажыглаарының үлегери болуп турар. Ол ажылдар партийжи удуртулганың уран аргазынга өөредип, ажыл-чорудулганың тодаргай программазы-биле чонну болгаш партияны чепсеглеп турар—деп, ол чугаалаан.

Бауман соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиң депутадының кандидадынга **Леонид Ильич Брежневти** депшидер дугайында саналды чөвүлел хуралдың киржикчилери изиг-биле деткээн. Москва хоорайның Бауман соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиң депутадынга бадыладырынга чөпшээрелин бээрин Л. И. Брежневтен олар дилээн.

Москва хоорайның Демир-орук соңгулда округунуң ажылчы чоннар төлээлекчилериниң соңгулда мурнунуң чөвүлел хуралынга «Зеленоградстрой» эргелеледиң 111-ги тудуг эргелелиниң план кылдызының начальниги В. П. Андреев ол тудуг эргелелиниң коллективи Демир-орук соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарынга кандидаттар кылдыр Л. И. Брежневти болгаш ол 111-ги тудуг эргелелиниң комплекстиг бригадазының бригадири, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Н. А. Злобинни чаңгыс эп-сеткилдиг депшиткенин чугаалаан. Ол кандидатураларны чөвүлел хуралга чүве чугаалааннар деткээн.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиң депутаттарының кандидаттарынга **Леонид Ильич Брежневти** болгаш **Николай Анатольевич Злобинни** депшидер дугайында шиитпирни чөвүлел хуралдың киржикчилери чаңгыс үн-биле деткип, Демир-орук соңгулда округундан бадыладырынга чөпшээрелин бээрин олардан дилээн.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединге соңгулда талазы-биле Москваның Черемушки соңгулда округунуң ажылчы чоннар төлээлекчилериниң соңгулда мурнунуң чөвүлел хуралы ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиң депутаттарының кандидаттары кылдыр **Леонид Ильич Брежневти** болгаш ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының Президентизи академик **Анатолий Петрович Александровту** депшиткен коллективтерниң саналдарын деткиир дугайында шиитпирни чаңгыс эп-сеткилдиг хүлээп алган болгаш Москва хоорайның Черемушки соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиң депутаттарынга бадыладырынга чөпшээрелин бээрин олардан дилээн.

Ф. Э. Дзержинский аттыг «Трехгорная мануфактура» комбинадының, Күрүнениң бирги подшипник заводунуң, бажың тудуунуң № 1 комбинадының коллективтериниң соңгулда мурнунуң хуралдарының РСФСР-ден ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге соңгулда талазы-биле Москва хоорай соңгулда округундан депутаттың кандидадынга СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгинни депшидер дугайында шиитпирлерин деткиириче ажылчы чоннар коллективтериниң төлээлекчилериниң найысылалга болган соңгулда мурнунуң хуралдары соңгукчулары кыйгырган.

Алексей Николаевич Косыгинниң бодунуң амыдырал-чуртталгазын ленинчи партияның улуг херээ-биле кезээде холбаштырып келгенин Москваның «Октябрь» дээр камвол бүдүрүлге каттыжыышкынының кол бүдүрүлгезиниң партком секретары Л. С. Булак чугаалаан. — Коммунистиг партияның иштики база даштыкы политиказын амыдыралга боттандырар дээш ол улуг ажылды чорудуп турарын билир бис. ССРЭ-ниң болгаш РСФСР-ниң Дээди Советтериниң депутаттарынга ону соңгувушаан, А. Н. Косыгинге бүзүрелин москвачылар хөй удаа көргүзүп келген болгаш ук бүзүрелди ол кезээде алдарлыы-биле бадыткап келген—деп, оратор чугаалаан.

Москвага болган чөвүлел хуралдың киржикчилери А. Н. Косыгинниң кандидатуразын изиг-биле деткип турарын боттарының коллективтериниң мурнундан медеглээннер.

Москваның локомотив септээр заводунуң Культура бажыңынга болгаш найысылалдың өске-даа черлеринге болган соңгулда мурнунуң чөвүлел хуралдары ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр А. Н. Косыгинни депшидер дугайында коллективтерниң саналдарын чүүлдүг деп көөр дээш шиитпирлерни чаңгыс үн-биле хүлээп алган. Москва хоорай соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиң депутадынга бадыладырынга чөпшээрелин бээрин **Алексей Николаевич Косыгинден** дилээрин шиитпирлээн.

Москва областың Ступинск соңгулда округунуң составынга бактааган бүдүрүлгелерниң ажыл-ишчилери СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Күрүнениң айыыл чок чер комитединиң даргазы Ю. В. Андроповту ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидадынга депшиткеннер. Округтуң соңгулда мурнунуң чөвүлел хуралының киржикчилери ол саналды деткээш, ол соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиң депутадынга бадыладырынга чөпшээрелин бээрин **Юрий Владимирович Андроповтан** дилээн.

Перово соңгулда округунуң ажылчы чоннар төлээлекчилериниң соңгулда мурнунуң чөвүлел хуралының киржикчилери ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиң депутадынга кандидат кылдыр СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СЭКП-ниң Москва хооркомунуң бирги секретары В. В. Гришинни депшидер дугайында дыка хөй бүдүрүлгелер коллективтериниң шиитпирлерин чаңгыс эп-сеткилдиг деткээн. Москва хоорайның Перово соңгулда округундан депутатка бадыладырынга чөпшээрелин бээрин **Виктор Васильевич Гришинден** дилээн.

Минск хоорайның нийти соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр депшиттирген СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыконуң кандидатуразын ук округтуң соңгулда мурнунуң чөвүлел хуралындан чаңгыс эп-сеткилдиг деткээн болгаш ол округтан депутатка бадыладырынга чөпшээрелин бээрин **Андрей Андреевич Громыкодан** дилээн.

— СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СЭКП ТК-ның секретары, Төрээн чурттуң шынчы оглу, СЭКП-ниң көскү ажылдакчызы А. П. Кириленкону бистиң коллектив ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидадынга депшиткен—деп, химиялыг машина тудуушкунунуң Урал заводунуң партком секретары А. П. Воронин чугаалаан.

Свердловск хоорайның Чкалов соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидадынга **Андрей Павлович Кириленкону** депшидер дугайында саналды округтуң соңгулда мурнунуң чөвүлел хуралының киржикчилери деткээш, ол округтан Эвилел Совединиң депутадынга бадыладырынга чөпшээрелин бээрин оортап дилээрин доктааткан.

* * *

Округтарның соңгулда мурнунуң чөвүлел хуралдары соңгукчуларга кыйгырыгларны хүлээп алган, депутаттарга кандидаттарга бүзүреттирген кижилерни соңгаар.

(СЭТА).

СОҢГУЛДАГА БЕЛЕТКЕЛ КАЛБАРГАН

ТЭЭЛИ. СЭКП Бай-Тайга райкому чоокта чаа агитаторларның, политинформаторларның болгаш пропагандистерниң чаңгыс хүннүг семинар-хуралын эрттирген. Аңаа ССРЭ-ниң Дээди Совединге болур соңгулдага хамаарышкан айтырыгларны сайгарып чугаалашкан.

Семинарның киржикчилеринге соңгулдага белеткел үезинде масса-политиктиг ажылды күштелдирериниң база ону ажыл-агый айтырыглары-биле ханы холбаарының, районнуң 1978 ажыл-агый чылын доосканының түңнелдери болгаш беш чылдың дөрткү чылының сорулгалары деп илеткелдерни СЭКП райкомунуң секретары Л. Х. Допул, кедээ ажыл-агый эргелелиниң начальниги С. С. Байыс-оол кылган.

* * *

ТУРАН. Тураның Культура бажыңының агитбригадазы ССРЭ-ниң Дээди Совединге болур соңгулдаларга белеткелдиң үезинде районнуң чурттакчылыг суурларының чонунга концерт көргүзүп чорупп турар.

Бригаданың кежигүннери — бот-тывынгыр артистер соңгукчуларга лекция, беседаларны номчуп, агитхуудустарны үндүрүп бериптурар. «Кызыл тараачын» совхозтуң ажылчыннарындан, музыка школазының өөреникчилеринден четчелеттинген бо бригаданың концертин ыраккы Хүт, Севи суурларның чону эң-бештай сонуургап көрген.

Тувинская республиканская

УРУУ-БИЛЕ КАДЫ

Коммунист дугайында чугаа

БАЛБЫРГАЙДА кыштаг. Анаа чеде бергеш, долгандыр көөрге кышкы чурумалы магалыг. Соңгу талазын Бүдүү дагларының сүвүр-сүвүр баштарлыг илчирбеленчек кожагарлары халжылаан, барыын талазында Агыныктың Бош-Даа улам бедик көстүп, ол-бо чүктеринде тараалан шөлдер чаптылган. Кыштаг чоогунуң одар-белчиирин элээн кылын хар шыпкан болду. «Нарын» совхозтуң № 3 бригадазының хойжузу коммунист Наталья Дадиновна Күнчүңнүң бо кыштаанда малдың амгы байдалы хүр-чаагай.

... Бичиизинден-не малчын ада-иезинге дузалажып, Качык, Серик, Сайгал дагларынга хой, өшкү кадарып өскен. Ынчангаш бо чымыштыг ишке ол эрес-кежээ болуп өөренген. «Кижи болуру чажындан, аът болуру кулунундан» деп үлегер чугаа бар болгай.

1935—1936 чылдар үези. Ынчан сумуда чайлаг школазынга болгаш бижик бөлгүмнеринге өөренип тургаш бодунуң кызымаа-биле бижикти саат чокка номчуп, бижиктер кылдыр өөренип алган.

Амыдырал-чурттаганың аайы ындыг. Кезек чылдарда ол мал ажылынга киришпезе-даа бо чымыштыг ишти ол утпаан.

1965 ЧЫЛДЫҢ КЫЖЫ. Эрзин районнуң девискээринге эң берге кыштарның бирээзи болуп эрткен. Хар бир метр чедип, а соок 50 градус ажа бээр, чыккылама, берге үе. Ынчан Наталья Дадиновна колхоз конторазының аштакчызы, а оон өөнүң ээзи кедээ садыг эргелекчизи турган.

— Мени ынчангы «Коммунизмче орук» колхозтуң даргазы болгаш парторганизация секретары конторага келдирткен. Кыштаглаашкында тургустунган бергелерни тайылбырлавышаан, ажылынга харысалгазы кошкак бир хойжуну солуурун меңээ сүмеледилер — деп, Наталья Дадиновна чугаалап орар.

Өг-бүле иштии-биле дугурушкан. Ажылын түс-түсте хүлээткеш, январьның ортан үезинде кодан хойну олар хүлээп алган. Оон бээр-ле хойжулап келген.

Баштайгы үеде берге болбайн канчаар. Өске кижиниң ажаалдазынга турган хойларны хүлээп алгаш, ону ажаап-тежээри, чаш төлүн белен эвес черге менди ап, өстүрери амыр эвес болган.

Ынчалза-даа кызымаккай малчын бүгү-ле аргаларны ажыглаан. Ылаңгыя кожа-хелбээ кыштагларда хойжуларның арга-сүмезин айтырып, дуржулгазын карак-биле көрүп ап, ажыглаан. Ынчангаш баштайгы кышты хүр-чаагай ажып эрткен. Хой ажылының чажыттарын амыдырал кырынга билип ап, республиканың хойжуларының арга-дуржулгазын солуннардан номчуп, радиодан дыңнап, ону бодунуң ажылы-биле холбаштырып, арга-дуржулгазы бедип орган. Бо үениң иштинде ол төрүүр хойлар ажаап келген. Чылдан чылче эки түңнелдерни чедип ап, оңгу беш чылдың эрткен чылдарында темпизин кудулатпайн келген.

НАТАЛЬЯ Дадиновна хууда беш чыл планын мынчаар күүседип кел чоруур.

1976 чылда төрүүр чүс хойдан 100 хураганны ап, бир хойдан 2,2 кг дүкү кырган.

1977 чылда төрүүр 359 хойдан 370 хураганны менди ап, бир хойдан 2 кг 150 грамм дүкү кыргаан.

Эрткен чылын төрүүр чүс хойдан-на 100 хураганны камгалап ап, бир хойдан-на 2 кг 250 кг дүкү кыргаан.

Чаа 1979 чылда хойжунуң коданында төрүүр 460 хой бар. Оон кыштаан чаш малды хүлээп алырынга ыяк белеткээн.

МУРНАКЧЫ хойжунуң ажылының бир онзагай талазы малдың ажаалда-тежээлинче кол кичээнгей салганында. Бодунуң күжү-биле чылдын-на 15—20 тонна өдекти кыштаанга белдүп, 20—25 тонна сигенни кезип белеткеп алыр. Кыштаанда суг кудар улуг доскаарлыг. Хойнуң сугну четче ижип алырынга таарымчалыг оңгачаларлыг. Хойну кыжын соок эвес, а чылбай суг-биле суггарып турар.

Хойжу шагның дөрт эргилдезинде хонар хонаштарлыг. Ында кажаалар база эки.

Ындыг кызымаккай чоруктуң түңнелинде мурнакчы хойжуну хууда беш чыл планын чедиишкинниг күүседип турары дээш совхозтуң дирекциязы, ажылчын комитеди каш удаа шаңнап-мактаан. Үдеп эрттиргенивис 1978 чылда эки көргүзүглери дээш ол Эрзин районнуң Хүндүлел самбыразынга кирген. А совхоз дирекциязы анаа алдаржыдып Күш-ажылчы алдар түгүн көдүрген. Эрткен чылын ону Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Хүндүлел бажии-биле болгаш «Күш-ажылдың хоочуну» медаль-биле шаңнаан.

Наталья Дадиновна мурнакчы хойжу, беш уругларның сагыш човангыр иези болурундан аңгыда, аныяктарның үлегерлиг дагдыныкчызы. Оон ажылдап турары комсомолчу-аныяктар бригадазында аныяк хойжуларга арга-дуржулгазын дамчыдып чоруур. Аныяк коммунист Базаа Күнгаа удурткан бо бригадада ол дагдыныкчының хеймер кызы Светлана Нарын ортумак школазының онгу клазын доозкаш ажылдай берген. Комсомолчу путёвка-биле келген кыс ам иези-биле кады 460 баш төрүүр хойну кадарып орар.

1977 чылда өг-бүлеге берге байдал таваржып, өөнүң ээзи аараш чок апарза-даа, Наталья Дадиновна мал ажылын кагбайн, уруу-биле кады хол дыңзыг ажылдап чоруур.

— Амдызында дузалакчы кадарчылап, авамга дузалажып тура, удавас хойжулаар мен. Ажыл-биле өөредилгени холбаштырып, кедээ ажыл-агый институдунга кирип, зоотехник болур күзелдиг мен — деп, Светлана чугаалап турар. Аныяк кыс авазы-биле кады бригадада зооветөөредилгениң кичээлдерин үспейн, өөренип турар.

Иешкилер бо чылдың парлалга чагыдылгазынга идепкейлиг киришкен. «Шын», «Тываның аныяктары», «Комсомольская правда» солуннарны, «Агитаторнуң блокнодун», «Здоровье», «Техника молодежи» журналдарны номчуп турарлар. Хосгуг үелерде «Альпинист-407» деп радиоприемниктен солун дамчыдылгаларны бо-ла дыңнаарлар.

КОММУНИСТ Күнчүңнүң партийжи даалгазы — агитатор. Ону идепкейлиг күүседип, неделя санында кожазында Агыныг, Дазыргай, Көк-Молдургалыг ол ынчаар кыштагларда хойжуларга чедип, СЭКП ТК-ның июль болгаш ноябрь (1978 ч.) Пленумнарының шиитпирлерин, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң соолгу болган сессиязының материалдарын таныштырып турар. Хоочун хойжу партия обкомунуң кежигүнүнге, Эрзин район Совединиң депутадынга-даа соңгуттуруп чораан.

Бодунуң коммунист эштериниң улуг идегелин бүзүредип, Наталья Дадиновна чоокта чаа партияның XVII область конференциязының делегады болуп, оон ажылынга база киришкеш кээп, оон шиитпирлерин малчыннарга таныштырып турар.

Д. ЧЫРГАЛ-ООЛ.
Эрзин район.

Принимай Родина
3000000 тонн

ЧАРЫШ НАЙЫРАЛДЫ БЫЖЫГЛААР

«Гидроуголь» деп бүдүрүлге каттыжыышкынының «Юбилейная» деп шахтазы Караганданың хөмүр-даш бассейниниң Октябрь Революциязының 50 чылы аттыг шахтазының коллективи-биле социалистиг чарыштыг.

«Чаа техниканы бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаар» деп кыйгырыг-биле ажылдап турар. Чаржып турар коллективтерниң кыйгырыын ёзугаар чүс-чүс бригадалар бүдүрүлге планын ажыр күүседир талазы-биле боттарында бар аргаларны ажыглап, ажылдап турар.

Ийи бүдүрүлгениң ажылчыннары социалистиг чарыштың түңнелин кады үндүрүп, дуржулгазын солчуп турар.

Кузбасстың болгаш Караганданың шахтёрлары хөмүр-даш тывыжының талазы-биле беш чылдың үш чылдарының даалгазын ажыр күүсеткен.

Бо ийи коллектив 1979 чылда социалистиг чарышты калбартырын шиитпирлээн. Кайы-даа коллектив чыл дургузунда пландан ажыр 50-50 муң тонна хөмүр-дашты казарын шиитпирлээн.

ЧУРУКТА: Г. Н. Смирновтуң шахтёрлар бригадазы.

СЭТА-ның фотохрониказы.

АҢНАВЫШААН...

Оон бээр таптыг-ла үжен чыл эрткен. Ынчан Тываның эң ырак-узак районунга — Тожуга баштайгы колхозту органзастап тургускан. Адыр-Кежиг деп черге «Совет Тыва» колхозта каш-ла санныг аңчы араттар эки-тураны барымдаалап, каттыжып кирген. Ынчаарда Тожунуң колхозтары иви мал азыраар болгаш аңныр утланыышкынныг болур ужурлуг турган.

«Совет Тыва» колхозка баштай-ла бижидип, киргеннерниң аразында Ак болгаш Оодок Шүүргелерниң ады турган.

Иви мал азырап, оларны тайга-сыннарга одарладып, орук аайы-биле аң-мең тывыжы-биле амыдырап чораан кижилер бир-ле дугаарында коллективтиг ажыл-агыйга ынчаар каттышкан. Чогум-на ол чылдарда анаа баштайгы аңчы бригадаларны органзастап, коллективтиг ажылдаарынче оралдажыышкынны кылып турган.

Шүүргелерниң өг-бүлезиниң кежигүннери өзүп, чаш уруг-дарыг немешсе-даа, олар колхозчу ажыл-херекке идепкейлиг киржип, мурнакчы ивижилерге санадып турган. Олар сезон үезинде аңнап, балыктаар бригадалардан черле чыдып калбас турганнар. Баштайгы коллективтиг ажыл-агыйга чылдар ынчаар эртип-ле турган. А 1959 чылда Тожунуң эң мергежилдиг ивижилеринге, аңчыларынга үндезилээш, база-ла баштайгы кооперативтиг аңныр-үлетпүр ажыл-агыйын Хам-Сыра деп черге тургускан. Аңаа баштай-ла баар, ону үндезилеп тургузарынга киржирлерниң аразынга база-ла Шүүргелер кирген.

Хам-Сырага аңныр-үлетпүр ажыл-агыйының коллективинге хөй-хөй чаа кижилер кирзе-даа, олар аңнаарынга, балыктаарынга болгаш тайганың кат-чимизин, тооруун чыырынга дуржулга чок турганнар. Чогум-на ынчан Шүүргелерниң улуг дуржулгазы негеттинип келген: олар аңныыр-тывыш ажылдарынга дыка хөй аныяктарны өөреткеннер. Чижээ, Ак Шүүрге Михаил биле Дмитрий Дорофеев, Василий биле Владимир Маклинин алышкыларны, Николай Язовту аңнаарынга өөредип, оларның «башкызы» болган. А Оодок Шүүрге херээжен кижилерни янзы-бүрү кат-кимис, тоорук, мөөгү, эмтаң үнүштер чыырынга өөредип турган. Оларның мындыг буянныг ажыл-херээн баштаар чер, хөй-ниити организациялары үнелеп, чаңгыс эвес удаа шаңнап-мактап келген.

Шүүргелерниң ады уруглары өзүп-дорутуп, чамдыктары тускай амыдырал-чуртталгалыг-даа апаргылаан. А оларның ачазының мөчээн соонда авазы Оодок аңнаар, балыктаар ажылын кагбайн, аныяктардан дудак чок боол турар. Чижээ, хоочун аңчы оңгу беш чылдың эгезинден бээр чедиишкинниг боол келген. Чижээ, ол 1977 чылда 250 диинни, 5 кишти, 15 тонна балыкты болгаш хөй хемчээлдиг элеп-чукту, тайганың өске-даа байлактарын тып, дужааган. Оңгу беш чылдың үшкү чылында алган хүлээлгезин база-ла ажыр күүседип, ноябрь айга чедир 300 хире диинни, 3 кишти, 2 тонна чыгыы балыкты дужаап, ниитизи-биле 2286 рубльдиң орулгазын киирген. Ынчангаш ол аңныр-үлетпүр ажыл-агыйында социалистиг чарыштың тиилекчилерниң бирээзи болган.

О. Шүүрге 1917 чылда төрүттүнген, назы-хары алдан ажа-даа берген болза, социалистиг чарыштыглары Ак Мыжыылай, Ак Чаражай, А. Балчый-оол оларга соолгу ийи чылда аштырбаан. Олар дээрге, ук ажыл-агый чериниң база-ла улуг мергежилдиг, штаттыг аңчылары-дыр.

Хоочуннарның арга-мергежилиниң чажыды чогум кайдал деп сонуургаан мен. Ылаңгыя аңнаарының болгаш балыктаарының аргалары кандыгыл? Ындыг айтырыгга ол мынча деп харыылады:

— Мен-даа дырбанайнып, далашпас кижи-ле мен ынаан. Чамдык кижилер диин чок-тур дээш тайга-сын кезээш чоруп бээрлер болгай. Ындыг кижилер кадыр-берт, шыргай, озаң черлерже кирбес, түвексинер. Ынчангаш чүнү-даа көрбейн баар. Хейле ивин мунуп, шаап туруп бээр. Мен черле ынчаар аңнаарынга таарышпас кижи мен. Чаңгыс черге доктаар, топтап аңнаар херек.

— А балыктаарынар кайдыгыл, бо чылын база-ла арбынны дужаадыңар бе?

— Балыктаарының аргазы база-ла ындыг болгай. Чогуур ойлуг, турум черлиг болур. Амгы үеде Поян-Хөлде сес аал иштии балыктап тур бис. Чамдык кижилер шын эвес балыктаар-дыр. Чижээ, Чаражай Маэспаяк сугларны көрүңер-даан. Олар дыка орайтай бергенде четкилерин салып чыдар, ону уштуру база орай. Ынчаарга балык хөй туттунмас. Мынчаар балыктаар херек: четкини эртең эрте салыр. Ону үр болбайн-на хынап, балыктарын уштуп, баларларны арыглап турар херек. Балыкты эрте, серин үеде ужулгаш, серин черге чыып, ишти-хырнын арыглааш, ам, доскаарга дузаар чоор. Хүн дургузунда ынчаар далаш чок, балыктаар черден ыравайн, ажылдаарга эки. Бо ооллардың чамдыктары суур киргеш, чиде-ле бээр, балыдаа алдынмаан, хөлде үрелип, өлүп тургулаар боор-дур. Ынчаарга кайыын боор.

Назылап кырыза-даа, Шүүрге угбай бодунуң мындыг кызымаккай күш-ажылы-биле өскелерге үлегер боол, буянныг ажыл-херекти кылбышаан.

В. КҮРТҮЖЕК.
Чазылар кодээ Совет күүсекомунуң даргазы.
Тожу.

Найыралдыг коллектив

Шагаан-Арыг хоорайның хлеб быжырар чери чүгле хоорайның чурттакчыларын эвес, Көк-Чырааның, Алдыы-Шынааның, Хайыраканның, Ийи-Талдың, Арыг-Бажының, Чодураның чурттакчыларын хлеб-биле хандырып турар. Ол суурларже хлебти тускай дериглиг хлеб сөөртүр машиналар-биле чедирип турар. Ол ышкаш уруглар албан черлерин болгаш эмнелгени, столоваяларны база бо хлеб быжырар чер хандырып турар.

Бо коллективте үр чылда ажылдаан, байлак арга-дуржулгалыг, күш-ажылдың хоочуннары-даа, аныяктар-даа ажылдап турар. Олар бир эпсеткилдиг, демниг ажылдап, хоочуннар аныяктарга боттарының дуржулгазын дамчыдып, оларны өөредип турарлар. Ук коллективти кооперацияның хоочуну Михаил Дюкарев билдилиг удуртуп келген. Михаил Михайлович хөөремик эвес кижи, ынчалза-даа коллективтиң ажыл-ижиниң дугайын күзелдии-биле чугаалады.

— Хлеб быжырар черде дөрт ээлчег ажылдап турар. Ээлчег бүрүзү мастерлиг. Хлеб быжырыкчызының ажылы ындыг-ла белен эвес, нарын болдур ийин. Хонукта 4 тонна 800 килограмм хлебти быжырып, хереглекчилерже чорудуп турар дээрге-ле ажылдың чымыштыын билдингир бээр. Оон ыңай хлебтиң шынарынче кол кичээнгей салган турар ужурлуг. Бүдүрүлге соолгу үениң дериг-херекселдери-биле чепсеглеттинген. Далганның хоюткузун холуп, былгаары, белен холуксааны үлей кезери дээш өске-даа ажылдарны механизастаан — деп, эргелекчи чугаалады.

Коллективтиң кежигүннери эргелекчи М. Дюкаревти хүндүлээрлер. Хоочун коммунист хөй чылдарның дургузунда райпода партия организациязын секретарьлап ажылдап чораан. Хөй-ниити ажылынга база багай эвес киржип келген. Ол ам райпода улусчу контроль бөлүүнүң удуртукчузу. Михаил Михайлович аныяктарның чоок өөнүг, оларның дагдыныкчызы. Ажылдап келген үелериниң дургузунда хөй кижилерге бодунуң арга-дуржулгазын дамчыдып, ажылга өөреткен болгаш ам-даа өөредип турар. Районнуң Эйлиг-Хем болгаш Торгалыг суурларда хлеб быжырар черлерге М. Дюкарев боду чеде бергеш, хлебти амданныг болгаш эки шынарлыг быжырар талазы-биле үнелиг арга-сүмезин берип, практиктиг дузаны көргүзүп турар.

Бо коллектив Улуг-Хем районда хереглел кооперациязының коллективтериниң аразында калбарган социалистиг чарышка киржип, чарыштың мурнуку одуруунда чоруп турар. Коллективтиң бедик көргүзүглери болгаш ажылдың эки шынарлыы — ында ажылдап турар кижилерниң кызымаккай күш-ажылының түңнели. Бо коллективте даанган ажылынга кызымак мурнакчылар эвээш эвес. Оларга мастерлер Татьяна Биче-оол, Анна Бюдуп, Ксенья Баранова, мастерлерниң дузалакчылары Галина Биче-оол, Чечек Бүдүп болгаш ажылчын Анна Седип хамааржыр.

Коллектив 1978 чылда хлеб быжырарының планын 106,8 хууга күүседип, пландан ажыр 122,6 тонна продукцияны бүдүрген. Быжырган хлебтиң сайгарылгазының планын 102,3 хуу ажыр күүсеткен, азы көрдүнген пландан ажыр 7,5 муң рубльдиң продукциязын саарган. Бо бедик көргүзүглерни ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедиткеш, бар технологтуг херекселдерни долузу-биле ажыглап тургаш чедип алган.

Ында политбөлгүм доктаамал ажылдап, коллектив кежигүннери шупту хаара туттунган. Ам олар Л. И. Брежневтиң «Кур чер» деп номун болгаш СЭКП Төп Комитединиң ноябрь (1978 ч.) Пленумунуң материалдарын өөренип кирипкен.

К. САТ.

Дүвүренчиг

медээ

КАЖАН САГЫШ САЛЫР ИРГИ?

Мөңгүн-Тайга районнуң «Малчын» совхозунуң мал чеми белеткеп алыр кол чери — Чеди-Тей. Оон чылда 300 тонна чедир ногаан массаны ап турар. Ында совхозтуң мал чеми белеткээр бригадазы турар. Бригаданың төвүнде ажылчыннар чурттаар үш барак, чунар-бажың, столовая бар. Баштай ол бараактарны Каргы бажынга хой тарып боозадыр черге туткан. Оон соонда, 1961 чылда, оларны Чеди-Тей бригадазының мурнунда турган төвүнге сөөртүп эккелген. Он чыл эрткенде ол-ла барак бажыңнарны ол бригаданың чаа турлаанга аппарып тудуп тургускан. Бузуп кожуруп турда, эвин эптерээн, бузук-чирик бажыңнар болган. Оларны чылдың-на септээр. Өрээл санында чаңгыс көзенектиг. Бир өрээлге 2—3 орун салыптарга, кижи эртер аргажок тар, дыкпыш болу бээр. От салырга изии кижи шыдажыр аргажок апаар. Кажан от өжерге, соогу дендээр. Оон ажылчыннар аарып эгелээр таварылгалар тургулаан.

Амгы үеде бараактарның иштинде довурак-доозун оваалаңган, ында күске, күжүген үңгүр кылып үттеп каапкан. Столовая база ындыг. Чыл санында-ла бригадага чаа кызыл-булуң тудар, тараа склады кылыр деп парткомнуң хуралдарынга, кедээ Советтиң сессияларынга чугаалажып, совхозтуң бүдүрүлге планынга киирип келген. 1971 чылда үрезин склады тудар дээш, даш дүжүрген. Ол тудугну туттунар хамаан чок, дажы безин чиде берген.

Бичии тараа тарааш, оон дүжүт алгаш, биеэги барактарның өрээлдерин маңза-биле, кара саазын-биле дуглааш, доддур уруп алыр бис. Дыдыктарындан тараа төктүп эгелээр. Оон ол үрезинни чүдүргеш, Мугур-Аксынга эккелгеш, часка чедир шыгжааш, катап чүдүргеш, дедир эккээр. Ынчап турда ол үрезин эвээжеп каар.

Техника септелгезин барыкла чок деп болур. Трактор үрелгеш-ле турар, а сеялка, андазыннар база ындыг. 1971 чылда 2 андазын садып алган. Ам олар шуут үрелген.

Чурттуң ажыл-агыйы бо хире сайзыраап турар үеде биеэги байдал өскерилбейн, эрги хевээр турары эдептиг. Хову турлаан механизаторлар ажылдаарынга, чурттаарынга чогумчалыг кылдыр кажан белеткээр ирги? Бо шиитпирлээр, үези келген айтырыг эвес бе?

К. СААЯ.

Мөңгүн-Тайга районнуң Мугур-Аксы суурда столовая коллективи үш чылда 64 муң рубль саарылга планын декабрь 1-де ажыр күүседип, пландан ажыр 5 муң рубльге саарган. Столовая эргелекчизи Елена Петровна Куулар «Совет садыгның тергиини» хөрек демдээниң эдилекчизи, коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы. Е. Куулар столоваяга янзы-бүрү аъш-чем доктаамал бар турзун дээш сагыш салып, коллективти билдилиг удуртуп келген.

ЧУРУКТА: солагай таладан повар Д. Хомушку, столовая эргелекчизи Е. Куулар болгаш улуг повар Н. Донар-оол оларның чем шынарын хынап турары.

В. КАРА-САЛДЫҢ фотозу.

Экономиктиг Дузалажылга Чөвүлелиниң 30 чылынга

ИНТЕГРАЦИЯНЫҢ СУДАЛЫ

1979 чылдың бо январь айда амгы үеде социалистиг он чурттарның кирип турары Экономиктиг Дузалажылга Чөвүлели бодунуң юбилейин — тургустунганындан бээр 30 чыл оюн демдеглеп турар. Кады ажылдажылга чурттарында амгы үеде түңнелдерни үндүрүп турар: чурт бүрүзүнге ЭДЧ-ге киржилге чүнү бергенил, депшилгениң оруу-биле хөгжүлдеге экономиктиг кады ажылдажылганың ол хевири кайы хире идиглиг болганыл?

ЭДЧ кежигүннери чурттарның ниити девискээри 25,4 млн. дөрбелчин километр, чурттакчы чонунуң саны 427 млн. кижи. 1950 чылдан 1977 чылга чедир үениң дургузунда ол чурттарның национал орулгазы 7 катап өскен, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү 5 катап улгаткан, чоннуң чаагай чоруу 38 хуу бедээн. 1975—1977 чылдарда ЭДЧ кежигүннери чурттарда национал орулганың өзүлдезиниң темпизи сайзырангай капиталистиг чурттардаазынга деңнээрге ийи катап, үлетпүр продукциязының бүдүрүлгезиниң өзүлдезиниң талазы-биле үш катап ажыы турган. Экономиктиг Дузалажылга Чөвүлели делегей экономиказында эң шапкын хөгжүлделиг система апарган.

ЭДЧ-ниң ажыл-чорудулгазы доктаамал сайзырангайжып турар. Эрткен үш он чылдарның дургузунда ол бараан солчулгазының бөдүүн дугуржулгаларын чарарындан кады ажылдажылганың хөй талалыг интеграциялыг планнаашкынынче шилчээн. А бараан саарылгазын алыр болза, ол ЭДЧ-ниң 30 чыл оюнда 100 млрд. шилчилге рубль түңге чедер. 1949 чылдың деңнелиниң ол 20 катап ажар.

1971 чылда хүлээп алдынган экономиктиг интеграцияның комплекстиг программазы социалистиг кады ажылдажылга чурттарының улус ажыл-агыйының сайзыралынга күчүлүг шапкынчыдыкчы болган. Бүдүрүлгени кооперастаары болгаш специализастаары үлетпүрнүң бүгү адырларын, эртем-техниктиг болгаш шинчилел ажылдарының бүгү хевирлерин хаара туткан.

ЭДЧ-ниң төөгүзүнде онзагай черни 1978 чыл ээлеп кирген. Ону илередип турар каш чижектерден көргүзээлиңер.

1978 чылда космос шинчилелинге кады ажылдажылгага онзагай чаа үе-чада эгелээн. Совет космонавтылардан аңгыда анаа ЭДЧ кежигүнү чурттарның төлээлери киришкен: Владимир Ремек (ЧССР), Мирослав Гермашевский (ПУР) болгаш Зигмунд Йен (ГДР). Космос ужудуушкуннарының эртем программазын күүсетпишаан, олар боттарының чурттарынга кылган аппаратураны шенеп эрттирген. «Интеркосмос» программаның шугуму-биле Черниң кылымал 18-ки спутнигин салып үндүрген, оортан Чехословакияга кылып бүдүрген «Магион» деп бичии спутник аңгыланган болгаш тускайлаң ужудуушкунун уламчылап турар.

Акы-дунма чурттарның — Болгарияның, Венгрияның, ГДР-ниң, Польшаның, Совет Эвилелиниң болгаш Чехословакияның демниг күжениишкини-биле харыкчок кыска хуусаада туткан «Союз» деп газ дамчыдыкчызы ажыглалда кирген. Ол тудугга Румыния дериг-херекселдерни берип тура база киришкен. Оренбургтуң газ тывыштыг девискээринден газ ССРЭ-ниң барыын кызыгаарынче 2750 километр дурттуг хоолайлар дамчыштыр шакта 70 километр дүргенниг агым-биле шуушкан. Польшаның «Трибуна люду» солуну «Союз» дээрге чүгле үлетпүрнүң улуг инженерлиг тудуу эвес, харын социалистиг дем каттыштырылгазының чурттарының улустарының интернационалчы, акы-дунма чоруунуң кайгамчык школазы деп бижээн.

Сибирьниң эргип четпес арга-каскааның аразында Ангара хем эриинде Усть-Илимниң ыяш-үлетпүр комплекизиниң тудуу чоруп турар. Ол комплекс чыл санында чартык миллион тонна эң эки шынарлыг целлюлозаны берип эгелээр. Ол тудугда Болгария, Венгрия, ГДР, Польша, Румыния болгаш Совет Эвилели демнежип киржип турар. Ол бүдүрүлгениң 16 кол цехтери чаңгыс ниити крышалыг аажок улуг бажыңнарының каттышканы боор турар. Оон узуну бир километр чыгам, бедии чамдык черлерде 100 метр ажыг турар, дооразы — 150-ден 230 метр. Ындыг тудуш бажыңнарны тутканы камналгалыг болурунуң ажыын бодаан база агаар-бойдустуң байдалдарынга таарышкан. Кыжын 50 градус соок, чайын 40 градус чедип турар чылыг — 90 градус өскерлиишкинниг черниң байдалынга таарыштырган. Амгы үеде ол тудугже акы-дунма чурттардан дериг-херекселдер үзүк-соксаал чок кээп турар. Болгариядан, Венгриядан келген аныяктарның тудугжу отрядтары ажылдап турар.

А талыгыр Кубада чылда 30 муң тонна никель болгаш кобальт бүдүрер «Пунта Горда» комбинатты элээн каш чурттарның деми-биле чаартып турар. Ол бүгү тудугларга киришкен чурттарның чарыгдаан херекгизи белен продукция-биле эгиттинер.

Социалистиг чурттарның күш-ажыл хуваалдазы болгаш дем каттыштырылгазы, чижээ, машина тудуушкунунуң продукциязының 6 муң хире янзы-бүрү аттыг хевирлерин хаара туткан. 1971—1976 чылдарда каттыштырган күжениишкиннер-биле 1500 хевирниң машина, механизмнерин, дериглерин, 1300-тен хөй аттыг чаа материалдарны, продуктуларны, эм болгаш өске-даа херекселдерни кылып бүдүрген, 1200 ажыг технологтуг чорудулгаларны ажылдап кылган болгаш чаарткан.

ЭДЧ-ниң эрткен чайын Бухарестиге эрткен XXXII сессиязынга энергия, одаар чүүл болгаш чиг-эт, кедээ ажыл-агыйның, аъш-чем үлетпүрүнүң, машина тудуушкунунуң талазы-биле 1990 чылга чедир үеде хөй талалыг кады ажылдажылганың улуг сорулгаларлыг программаларын чүүлдүг деп көрген. Ол программаларның күүселдези ЭДЧ кежигүннери чурттарының ол талазы-биле хереглелдерин долузу-биле хандырар.

ЭДЧ-ниң соолгу үеде ажыл-чорудулгазындан чамдык факт-барымдаалар ындыгдыр. Варшава Керээзиниң киржикчилери күрүнелерниң Политиктиг консультативтиг комитединиң Москвага эрткен чөвүлел хуралынга Экономиктиг Дузалажылга Чөвүлелиниң ажыл-чорудулгазын бүрүнү-биле чүүлдүгзүнүп деткээн.

Владимир НАКАРЯКОВ,
ПМА-ның политиктиг тайылбырлакчызы.

Хей уругларлыг иелерни «Иениң алдары» орден-биле болгаш «Иениң медалы» медаль-биле шаңнаар дугайында

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы

(Эгези № 10 «Шында»)

Анна Сат-ооловна **Ондар** — Бора-Тайга ортумак школазының техажылчыны.

Таспаан Баскаевна **Ондар**— «Алдан-Маадыр» совхозтуң ажылчыны.

Хандын Борамчаевна **Ондар** — Сүт-Хөл суурда өг-бүле ээзи.

Александра Шыгыл-ооловна **Ооржак** — райпо ажылчыны.

Зоя Мунзуковна **Ооржак** — районнуң белеткел конторазының техажылчыны.

Часыймаа Дадар-ооловна **Сат** — Күрстрахтың улуг бухгалтери.

Беш уругларны божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң медалы» медальдың II чергези-биле

Зоя Узун-Сарыговна **Донгак** — Чадаана хоорайда өг-бүле ээзи.

Анастасия Балчиевна **Монгуш** — район эмнелгезиниң санитары.

Ирина Хөөкүй-ооловна **Монгуш** — «Алдан-Маадыр» совхозтуң ажылчыны.

Өлзеймаа Чамбаловна **Монгуш** — Ийме суурда өг-бүле ээзи.

Олчамай Чылбаковна **Монгуш** — Кызыл-Тайга суурда өг-бүле ээзи.

Татьяна Чылбаковна **Монгуш** — Бора-Тайга суурда уруглар яслизиниң ажылчыны.

Чечен Динмеевна **Ооржак** — «Чыраа-Бажы» совхозтуң ажылчыны.

Сендин-кыс Шандыровна **Саая** — Чыргакы суурда өг-бүле ээзи.

Лидия Чульдумовна **Сарыглар** — Чыраа-Бажы школазының интернадының кижизидикчизи.

Мамбын Семис-ооловна **Сарыглар** — «Чыраа-Бажы» совхозтуң ажылчыны.

Галина Очур-ооловна **Сат** — Ийме суурда өг-бүле ээзи.

Валентина Дакпаевна **Тюлюш** — күрстрахтың инспектору.

Любовь Ховалыговна **Хертек**—чоннуң амыдырал хандырылга комбинадының ажылчыны.

Эзирикпей Анай-ооловна **Ховалыг** — Кара-Чыраа суурда уруглар яслизиниң эргелекчизи.

Тамара Мончук-Ооловна **Чульдум**— рабкоопуң техажылчыны.

КАА-ХЕМ РАЙОНДАН

Тос уругларны божаан болгаш кижизиткен иени «Иениң алдары» орденниң I чергези-биле

Фекла Ефимовна **Вершинина** — СЭКП-ниң XXV съездизи аттыг совхозтуң ажылчыны.

Сес уругларны божаан болгаш кижизиткен иени «Иениң алдары» орденниң II чергези-биле

Федосья Александровна **Миндирия**— «Бурунгаар» совхозтуң ажылчыны.

Алды уругларны божаан болгаш кижизиткен иени «Иениң медалы» медальдың I чергези-биле

Екатерина Ивановна **Буянды** — Күндүстуг суурда өг-бүле ээзи.

Беш уругларны божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң медалы» медальдың II чергези-биле

Мария Лопсановна **Адыяа** — СЭКП-ниң XXV съездизи аттыг совхозтуң ажылчыны.

Оюу Натпит-ооловна **Сандый**— «Совет Тыва» совхозтуң ажылчыны.

Елена Семеновна **Фазлиахметова** — Бүрен-Хем суурда өг-бүле ээзи.

Манзынма Такпановна **Хилина**—«Ленинчи орук» совхозтуң ажылчыны.

Александра Кенденовна **Чамбалдоо** — Суг-Бажы суурда өг-бүле ээзи.

КЫЗЫЛ РАЙОНДАН

Тос уругларны божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң алдары» орденниң I чергези-биле

Раиса Начиновна **Баир-оол** — «Кара-Хаак» совхозтуң ажылчыны».

Биче-кыс Байкараевна **Биче-оол** — «Х Улуг хурал» совхозтуң ажылчыны.

Сес уругларны божаан болгаш кижизиткен иени «Иениң алдары» орденниң II чергези-биле

Мария Байкараевна **Байкара**—Баян-Кол ортумак школазының повары.

Чеди уругларны божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң алдары» орденниң III чергези-биле

Бичии-Уруг Байкараевна **Сенди-оол** — «Х Улуг хурал» совхозтуң ажылчыны.

Чакаа Монгуш-ооловна **Ховалыг** — «Шамбалыг» совхозтуң ажылчыны.

Александра Канчыр-ооловна **Чооду**—«Кара-Хаак» совхозтуң ажылчыны.

Алды уругларны божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң медалы» медальдың I чергези-биле

Анай Ховалыговна **Байкара** — «Х Улуг хурал» совхозтуң ажылчыны.

Зоя Чигжитовна **Долчун**— «Тере-Хөл» совхозтуң ажылчыны.

Сергей Лопсановна **Мунзук** —Күнгүртуг суурда почтачы.

Мария Маадыр-ооловна **Ондар** — Кур-Чер суурда уруглар садының ажылчыны.

Беш уругларны божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң медалы» медальдың II чергези-биле

Александра Васильевна **Идам** — Күнгүртуг суурда Культура бажыңының кочегары.

Тараачы Ховалыговна **Маңдан-оол** — «Х Улуг хурал» совхозтуң ажылчыны.

Екатерина Дыртыковна **Монгуш** — Кур-Чер суурда электростанция ажылчыны.

Тамара Серендоевна **Ооржак** — Кур-Чер ортумак школазының башкызы.

МӨҢГҮН-ТАЙГА РАЙОНДАН

Тос уругларны божаан болгаш кижизиткен иени «Иениң алдары» орденниң I чергези-биле

Сырбык Делбишевна **Борбай-оол** — «Мөген-Бүрен» совхозтуң ажылчыны.

Сес уругларны божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң алдары» орденниң II чергези-биле

Дозумаа Артай-ооловна **Хертек** — «Малчын» совхозтуң ажылчыны.

Каля Хомушкуевна **Шойдан**—Мугур-Аксының септелге-тудуг участогунуң ажылчыны.

Чеди уругларны божаан болгаш кижизиткен иени «Иениң алдары» орденниң III чергези-биле

Хорбин Донгаковна **Беган**— «Малчын» совхозтуң ажылчыны.

Алды уругларны божаан болгаш кижизиткен иени «Иениң медалы» медальдың I чергези-биле

Биче-Уруг Сааяевна **Салчак** — район эмнелгезиниң санитары.

Беш уругларны божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң медалы» медальдың II чергези-биле

Оюмаа Санчы-ооловна **Байыр-оол**—районнуң харылзаа белдириниң почтачызы.

Көшкендей Хертековна **Ламажык**—райпо бухгалтери.

Лидия Хомушкуевна **Монге** — Мугур-Аксы ортумак школазының техажылчыны.

ӨВҮР РАЙОНДАН

Тос уругларны божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң алдары» орденниң I чергези-биле

Мажык Откековна **Ооржак** — «Кызыл Тук» совхозтуң ажылчыны.

Чечекмаа Бызаанчыевна **Ооржак** — «Кызыл Тук» совхозтуң ажылчыны.

Сес уругларны божаан болгаш кижизиткен иени «Иениң алдары» орденниң II чергези-биле

Ак-кыс Сүтеүгековна **Донгак** — «Кызыл Тук» совхозтуң ажылчыны.

Чеди уругларны божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң алдары» орденниң III чергези-биле

Мара Дамбаевна **Докмит**— «Торгалыг» совхозтуң ажылчыны.

Өшкү-Саар Манзырыкчыевна **Монгуш** — «Коммунизмче орук» совхозтуң ажылчыны.

Кувискаал Седий-ооловна **Сат** — район аптеказының техажылчыны.

Алды уругларны божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң медалы» медальдың I чергези-биле

Вера Чечек-ооловна **Дажыма** — райкүүскомнуң улус өөредилге килдизиниң бухгалтери.

Чудурмаа Чалай-ооловна **Куулар** — «Кызыл Тук» совхозтуң ажылчыны.

Өпей Кандан-ооловна **Монгуш** — Хандагайты суурда мал эмчизи.

Беш уругларны божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң медалы» медальдың II чергези-биле

Өшкү Сатовна **Амарда** — Солчур ортумак школаның башкызы.

Долума Васильевна **Бюрбю** — «Торгалыг» совхозтуң ажылчыны.

Балдыжык Очур-ооловна **Кара-Сал** — «Кызыл Тук» совхозтуң ажылчыны.

Екатерина Маадыровна **Кенен-оол** — район эмнелгезиниң техажылчыны.

Карат Ыраакайевна **Монгуш** —Солчур ортумак школазының башкызы.

БИИ-ХЕМ РАЙОНДАН

Тос уругларны божаан болгаш кижизиткен иени «Иениң алдары» орденниң I чергези-биле

Валентина Егоровна **Яськина** — «Хадың» совхозтуң ажылчыны.

Чеди уругларны божаан болгаш кижизиткен иени «Иениң алдары» орденниң III чергези-биле

Чечекмаа Палаевна **Ензак**— Туран хоорайда өг-бүле ээзи.

Алды уругларны божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң медалы» медальдың I чергези-биле

Вера Игнатьевна **Кузнецова** —«Саян» совхозтуң ажылчыны.

Евдокия Маадыевна **Шарапова** — «Өөк» совхозтуң ажылчыны.

Беш уругларны божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң медалы» медальдың II чергези-биле

Балзымаа Дамбаевна **Баир-оол** — «Саян» совхозтуң ажылчыны.

Кайна Быстая-ооловна **Быстан-оол** — «Өөк» совхозтуң ажылчыны.

Хензиг Ооржаковна **Ооржак** — «Өөк» совхозтуң ажылчыны.

Кара-кыс Салчаковна **Очур** —«Кызыл тараачын» совхозтуң ажылчыны.

Карал Тулушевна **Шойдак**— «Өөк» совхозтуң ажылчыны.

ТАНДЫ РАЙОНДАН

Тос уругларны божаан болгаш кижизиткен иени «Иениң алдары» орденниң I чергези-биле

Дишпта Башкоровна **Хунаа** —Арыг-Бажының улус депутаттарының кодээ Совединиң күүскомунуң техажылчыны.

Сес уругларны божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң алдары» орденниң II чергези-биле

Көк-кыс Севеновна **Делиг-оол** — кодээ ажыл-агыйының Дуржулга станциязының ажылчыны.

Чечекмаа Сулдумовна **Уремчи** — Владимировка суурда өг-бүле ээзи.

Чеди уругларны божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң алдары» орденниң III чергези-биле

Маадыр-кыс Кенденовна **Санчат**— Владимировка суурда ажылчын.

Кара-кыс Лапчаевна **Тажы** — «Коммунизмниң херели» совхозтуң ажылчыны.

Зоя Сотнамовна **Тюлюш**— кодээ ажыл-агыйының Дуржулга станциязының ажылчыны.

Тамара Тажы-Самбуевна **Чүльдүм** — кодээ ажыл-агыйының Дуржулга станциязының ажылчыны.

Алды уругларны божаан болгаш кижизиткен иени «Иениң медалы» медальдың I чергези-биле

Вера Балдын-ооловна **Ооржак** — «Россия» совхозтуң ветфельдшери.

Беш уругларны божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң медалы» медальдың II чергези-биле

Антонина Трофимовна **Клигович** — Успенка суурда өг-бүле ээзи.

Нина Гулязатдиновна **Иезамутдинова** —ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтуң ажылчыны.

Ак-кыс Кардиевна **Оюн**— «Россия» совхозтуң ажылчыны.

Василиса Марковна **Телешева** — Балгазын суурда тубсанаторийиниң медсестразы.

ТЕС-ХЕМ РАЙОНДАН

Тос уругларны божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң алдары» орденниң I чергези-биле

Зоя Четтиреровна **Багай-оол** —«О-Шынаа» совхозтуң ажылчыны.

Зоя Монгушевна **Ямбыл** — районнуң харылзаа белдириниң улуг телефонизи.

Сес уругларны божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң алдары» орденниң II чергези-биле

Тамара Деспижековна **Артына** — «О-Шынаа» совхозтуң бухгалтери.

Хорлумаа Байыровна **Билчир** — «О-Шынаа» совхозтуң ажылчыны.

Полина Савакпаповна **Довут** — Чодураа суурда ясли-садтың нянязы.

Херелмаа Ивановна **Ойдуп** —«О-Шынаа» совхозта интернат повары.

Чайзатмаа Белековна **Чыргал** — Берт-Даг суурда өг-бүле ээзи.

Севек Ойдуповна **Шойдак**— «О-Шынаа» совхозтуң ажылчыны.

Чеди уругларны божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң алдары» орденниң III чергези-биле

Сунгармаа Маскыровна **Маадыр** — «О-Шынаа» совхозтуң ажылчыны.

Зоя Тас-ооловна **Оюн**—Самагалдай суурда уруглар садының нянязы.

Хаа-Хөө Биче-ооловна **Оюн** —коммунал бүдүрүлгелериниң ажылчыны.

Мария Матылаевна **Сенги**— райпо ажылчыны.

Дипма Даваевна **Чавырык**— «Тес-Хем совхозтуң ажылчыны.

Дайгиана Казаковна **Чыргал** — «Тес-Хем» совхозтуң ажылчыны.

Өнер Самдановна **Шалык**— коммунал бүдүрүлгелериниң ажылчыны.

Дина Чапзыевна **Янзоо**— «О-Шынаа» совхозтуң ажылчыны.

Алды уругларны божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң медалы» медальдың I чергези-биле

Елена Самдановна **Агар-оол** —О-Шынаа суурда медпункт санитары.

Сирсенмаа Сандаковна **Болат-оол** — Ү-Шынаа сес чыл школазының техажылчыны.

Сандаймаа Санчиевна **Монгуш**—СЭКП райкомунуң бухгалтери.

Чайзумаа Маадыровна **Санчат**—«Тес-Хем» совхозтуң ажылчыны.

Клара Михайловна **Сандипмаа**—«Кызыгаар» совхозтуң ажылчыны.

Тамара Чоодуевна **Шалык** —«О-Шынаа» совхозтуң библиотекары.

(Уланчылыг).

Делегей бо хүннерде

БАЙЛАК УДУРТУЛГАНЫҢ ҮНДЕЗИНИ

БРАТИСЛАВА. (СЭТА). Эш Л. И. Брежневтиң чехословак номчукчуларның улуг сонуургалын болдурган «Бичии чер», «Катап тургузуушкун» болгаш «Кур чер» деп номнары партийжи-политиктиг ажылдың байлак үндезини болган, ол ышкаш ында кирген сүмелер болгаш түңнелдер хүн бүрүдеги ажылга удуртулга болур ужурлуг деп, Словакияның Компартиязының ТК-ның органы «Правда» солун бижээн.

Бистиң чуртувустуң ажылчы чоннары чоокта чаа эш Л. И. Брежневтиң «Кур чер» деп ному-биле танышкан. Ында совет чуртка хөй тарааны берип турар Казахстанның кур черлерин кэнчаар шиңгээдип алган талазы-биле партияның болгаш Совет күрүнениң кылып чоруткан кайгамчык улуг политиктиг болгаш организакчы ажылының түңнелдерин чыып мөөңнээн деп ол солун айыткан. Советтер чуртунуң тараалаң черин ажыглалга киирер талазы-биле совет кижилериниң маадырлыг күш-ажылының түңнелдерин ында киирген деп ол-ла солун бижээн.

«Кур черде» маадырлыг күш-ажылдың шылгаракчыларының-ажылчыннарның болгаш колхозчуларның, партийжи удуртукчуларның, бүдүрүлге организакчыларының, эртемденнерниң болгаш культура ажылдакчыларының ажылын тодаргай айыткан. Ол дээрге, амгы үениң кайгамчыктыг ажылдакчызының, Коммунистиг партияның политиказын шынчы боттандырып турар кижиниң, талантылыг организакчының теоретиктиг билии улуг, бөдүүн болгаш күш-ажылга ынак кижиниң сантыышкыны-дыр.

Эш Л. И. Брежневтиң сактыышкыннары кайгамчык улуг ужур-дузалыг. Коммунистиг партияның болгаш ажылчы чоннарның арызында сырый харылзааны, социалистиг ниитилел угаан медерелиниң хевирлеттинип тургустунарын ында айыткан.

Коммунист-ленинчиниң хууда политиктиг болгаш организакчы ажыл-чорудулгазының байлак дуржулгазы ында кирген деп, «Правда» солун бижээн. Политиктиг болгаш ажыл-агыйжы ажылдакчы бүрүзү оон хөй чүүлдерни өөренип, билип алыр деп ол-ла солун бижээн.

ТАЙБЫҢНЫҢ ЭРГЕ-АЖЫЫНГА

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежневтиң америк сенаторларны хүлээп алганының дугайын делегей парлалгазы көскү черлерге чырыдып турар. Бистиң үевисте бүгү кижилерниң оларның политиктиг үзел-бодалдары хамаарылга чокка каттыштырар ужурлуг чүүл болза, тайбыңны камгалаары, ракета-ядролуг айыылдан чайлаары болур деп хүлээп алыышкын үезинде эш Л. И. Брежневтиң демдеглээнин янзы-бүрү чурттарның парлалгалары ол дыңнадыгны тайылбырлап тура айтып турар. Тайбыңны камгалаарының болгаш быжыглаарының эрге-ажыынга шуут эргежок чугула чүүл болза, ССРЭ-ниң болгаш АКШ-тың арызында харылзааларны дең эргеге, талаларның айыыл чок чоруунуң чаңгыс аай болуруңга үндезилеп чорудары болур.

Совет удуртукчу АКШ-тың сенаторлар бөлүүн Кремльге хүлээп алгаш, стратегтиг шаап халдаашкын чепсээн кызыгаарлаар талазы-биле чаа дугуржулганы чарары дээш Совет Эвилели туржуп турарын медеглээн, ындыг дугуржулга боду чугула болурундан аңгыда, чепсеглениишкиннерни дүжүрер талазы-биле өске-даа чугаалажыышкыннарның перспективаларын дыка экижидер, совет-америк харылзааларны ниитизи-биле деңнештиреринге улуг ужур-дузалыг болур ийик деп медеглээнин «Нью-Йорк таймс» солун бижээн.

Стратегтиг шаап халдаашкын чепсээн кызыгаарлаар талазы-биле чаа керээ-дугуржулганы чарарынче Совет Эвилелиниң чүткүп турарын, тайбык хереэнге болгаш дайын айыылын чайладырынга чугула ужур-дузалыг бооп турар ССРЭ-ниң болгаш АКШ-тың арызында болур-чогуур болгаш позитивтиг харылзааларны деткиириң Л. И. Брежнев демдеглээн деп «Вашингтон пост» солуну бижээн.

Ийи чурттарның арызында харылзааларны таарымчалыг хөгжүдеринге шаптык кадарын оралдажып турар чамдык бөлүктерниң оралдажыышкыннарын, чепсеглениишкиннерни эңдере бүдүрер дээн оралдажыышкыннарны, ооң иштинде «совет дайын айыылы» дээр хоозун чулчуруушкуннарны Л. И. Брежнев шиитпирлии-биле буруу шапкан деп америк АП информация агентилелиниң дыңнадыында чугаалап турар.

«Тайбыңның эрге-ажыынга», «совет-америк харылзааларны дең эргелиг үндезинге хөгжүдер дээш ССРЭ туржуп турар», «Харылзааларны бот-бодунга ажыктыг хөгжүдер»,' «Ракет-ядролуг айыылдан чайлаар»— Л. И. Брежневтиң америк сенаторларны хүлээп алганының дугайында дыңнадыгны социалистиг чурттарның солуннары ындыг эгелер-биле царлап турар. Бир эвес америк тала аңаа белен болза АКШ-биле янзы-бүрү талаларга харылзааларны конструктивтиг байдалга, бот-бодунга ажыктыг кылдыр хөгжүдеринге Совет Эвилелиниң белени совет удуртукчу бадыткаан деп «Нойес Дойчланд» (ГДР) бижээн.

«Тайбыңны камгалаарының болгаш быжыглаарының эрге-ажыынга эргежок чугула чүүл болза, ССРЭ-ниң болгаш АКШ-тың арызында харылзааларны дең эргеге, талаларның айыыл чок чоруунуң чаңгыс аай болуруңга үндезилеп чорудар» деп Л. И. Брежневтиң америк сенаторларны хүлээп ап турган, чугаалааны Болгарияның «Работническо дело» солуну бижээн. Совет Эвилели делегейге дүшкүүрлүг чорукту чарылдырарының, ядролуг-даа, анаа-даа чепсектерни кызыгаарлаарының болгаш алызында барып, шуут узуткаарының айтырыгларының талазы-биле тодаргай дугуржулгаларны чедип алыр дээш кезээде туржуп келген деп Венгрияның «Непсабадшаг» солуну айыткан.

АКШ-биле эң янзы-бүрү талаларга харылзааларны хөгжүдер дээш Совет Эвилелиниң туржуп турарын Л. И. Брежнев бадыткаан деп Югославияның Танюг агентилели дыңнаткан. Совет Эвилели ана чайгылыш чок белен деп ол-ла агентилел дыңнаткан.

Боо-чепсекти дүжүрер талазы-биле өске-даа чугаалажыышкыннарның перспективазын экижидер төлээде стратегтиг шаап халдаашкын чепсээн кызыгаарлаар талазы-биле дугуржулганы дүрген чарары эргежок чугула деп америк сенаторлар-биле беседазында Л. И. Брежневтиң демдеглээнин Францияның «Юманите» солуну бижээн.

Совет-америк харылзаалар айтырыгларының талазы-биле Совет Эвилелиниң туружун бадыткаар болгаш стратегтиг шаап халдаашкын чепсээн кызыгаарлаар талазы-биле дугуржулганы дүрген чарарының улуг ужур-дузазын демдеглээр арганы совет удуртукчу ажыглап шыдаан деп Италияның «Унита» солуну тыртыкан.

Л. И. Брежневтиң чугаазы тайбыңның эрге-ажыынга хамаарышкан чугула медеглел болур деп барыын-герман «Генераль-анцайгер» солуну бижээн.

Л. И. Брежневтиң америк сенаторларны хүлээп ап тура кылган медеглелин өске-даа чурттарның солуннары улуг сонуургал-биле парлап, оон ужур-дузазын бедии-биле үнелеп, тырыдып турар.

(СЭТА).

ЭДЧ-ниң 30 чылынга

ЧАҢГЫС ОДУРУГДА

ХАНОЙ. (СЭТА-ның корр.). Экономиктиг Дузалажылга Чөвүлелиниң кежигүннери—социалистиг дем каттыштырылгазының акы-дуңмалышкы чурттарындан келген специалистер чок ындыг черлер Вьетнамда барык-ла чок боор. Дайынның чедирген когаралдарын эгидеринге, социалистиг экономиканы катап тургузарынга болгаш хөгжүдеринге вьетнам улустуң дайынчы өнүүтери болур ол организацияның күрүнелериниң салыышкыны шынап-ла улуг.

ВСР-ниң индустриязының чаа объектилерин тударынга акы-дуңмалышкы чурттар идепкейлиг киржип турар. Москва, Прага, Берлин, Улан-Батор, Варшава болгаш Будапешт институттарының болгаш университеттериниң дипломнарын алгаш, Вьетнамче чыл бүрүзүнде дээди болгаш ортумак тускай эртемниг муң-муң специалистер дедир ээп кээп турар. Вьетнамның, ССРЭ-ниң, ГДР-ниң, Болгарияның болгаш акы-дуңмалышкы өске-даа чурттарның эртемденнериниң кады кылган эртем-шинчилелдеринде хөй санныг тергиин эки түңнелдер чедип алдынган.

Америк ужар чүүлге барык долузу-биле үрегдеттирген Винь хоорай кончуг дүрген чаартынып турар. Чаа чурттаа кварталдарын, школаларны, эмнелгелерни, культура бажыңнарын болгаш уруглар садтарын төлевилээрин болгаш тударын ГДР-ден келген архитекторлар болгаш специалистер чорудуп турар.

Хосталга ортулуунуң специалистери боттарының аңнүктеринге техниктиг культураларны бүдүрерин хөгжүдеринге дузалап, Чехословакияның төлээлекчилери Биньчиткиен можуда одалга-биле ажылдаар электростанцияларны тудуп турар. Венгрия болгаш Моол—республиканың экономиказынга херек янзы-бүрү тускай эртемниг ажылчыннарны белеткээр, оларны каш профессионал-техниктиг улуг училищелерни Вьетнамга тудуп берген.

Амгы үеде Советтер чуртунуң дузаламчызы-биле ВСР-де улус ажыл-агыйының 94 улуг объектилерин тудуп болгаш төлевилеп турар. Оларның арызында вьетнам индустриязының эң улуглары—Бим-Шонда чылда 1200 муң тонна чугула тудуг материалын бүдүрер күчүлүг цемент заводун, Кара хемде Мурнуу-Чөөн Азияда эң улуг «Хоабинь» дээр гидроэнергетиктиг комплексти тудуп турар. Совет шахтерлар Куангнйньниң хөмүр-даш бассейниниң байлак курлавырларын казып тыварынга боттарының өңнүктеринге дузалаан. Ам бээнн чуртта казып турар хөмүр-даштың 70 хуузун совет дузаламчы-биле сайзырангайжыткан база туткан шахталардан казып ап турар.

ЭДЧ чурттарының Вьетнамда туткан он-он заводтары, фабрикалары, школалары, эмнелгелери, культура ордулары, эртемни, техниканы, культураны хөгжүдеринге улуг дузаламчы болза социалистиг дем каттыштырылгазының чурттарының бузулбас чаңгыс эвилелин, марксизм-ленинизмниң болгаш пролетар интернационализмниң идеалдарынга оларның бердингениниң илдең херечилели болур.

В. ХРЕНОВ.

КҮШТҮГ БОЛУП КИРГЕН

ЛИССАБОН. Бүгү-нити эге өөредилгени болгаш бижик чок чорукту узуткаарын хандырарын чазакка хүлээндирип турар хоойлу Португалияда күштүг болуп кирген. Ол черниң парлалгазының үнелеп турары-биле алырга, чурттуң чурттакчы чонунуң дөрттүң бир кезии номчуп-даа, бижип-даа билбес. Португалияның хожуданггай соңгу районнарында бижик билбестерниң хууу эң бедик.

Чурттакчы чоннуң улуг назылыгларының арызында өөредилгени болгаш бижик билбес чорукту узуткаарының айтырыгларының талазы-биле национал чөвүлелди тургузарын хоойлу баштайгы хемчег кылдыр баш удур көрген.

(СЭТА).

АКШ. Джорджия штатта Плейнс хоорайның фермерлери массалыг удурланыышкын чыскаалын кылган. Чүс-чүс тараачыннар тракторларга болгаш автомашиналарга олуруп алгаш, президент Дж. Картерниң төрээн хоорайынга чыглып келген. Олар боттарының эрге-ажыын негеп, кодээ ажыл-агый продукцияларынга өртектерни чиигедирин оон негээн.

Чыскаалганнарны полицияның улуг күжү тарадыр сывыраарын оралдашкан.

ЧУРУКТА: фермерлер Плейстин кудумчуларын дуй туруп-кан. Полицейжилер оларны тарадыр сывырарын оралдажып тур.

ЮПИ—СЭТА-ның фотозу.

ПЕКИН—КИЖИНИҢ ЭРГЕЛЕРИНИҢ ДАЙЗЫНЫ

Чуртта тергиидеп турар корум-чурумга кыдат ажылчы чоннарның килеңнеп турарының, маоисчи дерзиилээшкиннер-биле оларның эптежирин күзевейн турарының дугайын херечилеп турар улам-на чаа-чаа фактыларны Пекинден телеграф агентилелдери хүннүң-не дыңнадып турар апарган. Эрге-чагыргалар удуражып турза-даа, чурттуң хөй санныг улуг хоорайларында, ооң иштинде Пекинде, Шанхайда, Уханьда дацзыбао плакаттар улам-на хөйү-биле костүп кээп турар апарган. Оларның авторлары амгы ёзу-чурумну «феодал-фашистиг диктатура» кылдыр тодарадып, улуска демократтыг эргелерни болгаш хосталгаларны тыпсып бээрин, күш-ажылдың болгаш амыдыралдың байдалдарын экижидерин, политиктиг хоругдаттырганнарны хостаарын негеп турарлар. Ажыл соксадыышкыннарының, чазакка удур чыскаалдарның дугайында база дыңнадып турар. Чижээлээрге, январь 8-те Пекинге чурттуң янзы-бүрү районнарындан чедип келген тараачыннар чыскаалы болган. Чыскаалганнар «Ашты болгаш кызагдаашкыннарны чок кылыр!», «Демократия болгаш кижиниң эргелери дээш!», «Демократияны күзеп тур бис!», «Хосталганы күзеп тур бис!» деп лозуңнарны көдүрүп чорааннар.

Таарзынмас чоруктуң кандыг-даа илерээшкинин Пекинниң эрге-чагырганлары каржы-дошкуну-биле базып турар. Ажыл төлевирин бедидерин негээн ажылчыннарже полиция боолап турган деп, Шанхайдан дыңнаткан. Пекинниң эрге-чагырганлары таарышпас дацзыбаоларны азып деп-тередип турарларга эң-не шыңгыы кеземчени көргүзерин, «оларның ытсыг баштарын чара шаварынга» чедир аазап, кыжанып турар. Ындыг кыжаныышкыннар Пекинниң чагырыкчыларының кыдат улусту долузу-биле эрге чок чорукка тургускан системазынга даянып турар.

Кижиниң эргелерин камгалап турар хоойлулары чок делегейде кара чаңгыс чурт Кыдат болгай. Кыдат революция [illegible] 30 чыл [illegible] КУР-да кеземче-даа, негелде-даа болгаш чорудулга-даа кодекстери чок. Конституцияны үргүлчү үреп турар. Кыдат парлалганың мнннил турары массалыг арыглаашкыннар хөй чылдарның дургузунда соксавайн келген, амгы ёзу-чурумга таарзынмайн турарларга хамаарыштыр каржы-дошкун истеп сүрүүшкүннер система болу берген. Таарзынмас чорукту базары-биле истеп-сүрүүшкүннүң кончуг улуг аппаратын тургускан. КНО-га БҮР-нуң киргениниң соонда кижиниң кол эргелерин хандырары-биле холбашкан айтырыгларга Пекинниң туружунда кандыг-даа өскерилгелер болбаан. Ол эргелерин камгалаар талазы-биле 19 керээлерге болгаш дугуржулгаларга Кыдат амгы үеге чедир каттышпаан. Ол документилер талазы-биле чогуур шиитпирлерни хүлээп алырын Пекинниң даштыкы херектер министри 1972 чылда-ла аазаан, ынчалза-даа, чижээлээрге, экономиктиг, социал болгаш культура эргелериниң талазы-биле, геноцидтиг [illegible] гүзериниң дугайында, хамаатыы болгаш политиктиг эргелериниң дугайында керээлерге, херээжейнерниң политиктиг эргелериниң дугайында дугуржулгалар ышкаш ындыг документилерге Кыдат ат салбаан. Ол документилерге делегей чурттарының хөй кезии ат салган болгаш оларны күштүг болдуруп бадылаан.

КНО-нуң Кол Ассамблеязының XXXIII сессиязынга кыдат төлээлекчилерниң туружу ам-даа уттундурбаан. Олар кижиниң эргелеринге хамаарышкан эң-не чиик социал айтырыглар талазы-биле чугаалажыышкыннарга болгаш бадылаашкыннарга киржириинден бар-ла шаа-биле ойталап келгеннер. Ол эргелерни боттары массазы-биле үреп турган болганда, КНО-нуң Кол Ассамблеязының эрткен сессиязынга Чили хунтаның болгаш Никарагуада Сомосаның ёзу-чурумунуң араатандыг аажылаашкыннарын буруу шапкан резолюцияларны чугаалажып көөрүнге болгаш хүлээп алы-[illegible] шуут ойталааштыр.

Кижиниң эргелерин болгаш хосталгаларын амгы үениң кыдат богда-хааннары, канчаар билип турарының дугайы Кампучияның чижээнден-не илдең көскү. Үш чыл дургузунда ол буруунгу күрүнениң черинге Пекин «Мао Цзэ-дунның идеяларының» үрезиннерин өстүрерин оралдажып келген. Ооң камгалалы-биле амгы үеде тура халышкан чонга дүжүрткен Пекинниң чалчалары Пол Пот болгаш Иенг Сари чуртту концлагерь, тергиин улуг кара-бажың болдурганнар. Аңаа чурттуң сес миллион чурттакчы чонундан үш миллион кижини чок кылган. Пекинниң талазынга турган ёзу-чурумнуң Кампучиячын девискээринге нептередип турганы политиктиг тургузугнуң кыдат үлегериниң ажыл-чорудулгазының түңнели ындыг болган. Пекинниң удуртукчулары ындыг үлегерин Кыдаттың бодунга база боттандырар деп чүткүп турарын фактылар көргүзүп турар.

М. ЯКОВЛЕВ,
СЭТА-ның политиктиг таймылдакчызы.

МААДЫРЛЫГ ТУРАСКААЛ

Совет Эвилелиниң Маадыры Д. Нестеренконуң адынга тураскаатканан шаңнал дээш ооң чаңгыс черчурттуглары — Донецк областың ажыл-агыйларының комсомолчу-аныяктар коллективтери эрес-шудургу ажылдаар. Ук хүндүлүг шаңналды Төрээн чурттуң патриотчузу, фронтучу болгаш бирги кур-черҗи Д. Нестеренконуң адынга тураскаадып комсомол обкому доктааткан. Д. Нестеренконуң дугайын эш Л. И. Брежнев «Кур чер» деп номунга онза чылыы-биле сактып бижээн.

Хоочун тараажының оглу Д. Нестеренко бичиизинде-ле Донецк областың «Никитовский» совхозунга трактористеп ажылдап эгелээн турган. Кажан фашистер бистиң черивисче оор ёзу-биле халдап кээрге, ол дайылдажып чорупкан.

— Ачам, Даниил база мен — үжелээ Курск ээтпээнге тулчуп турган улус тур бис, ол дугайын чүгле дайын сөөлүнде билип алган бис—деп, алдар-сураглыг бирги кур-черҗиниң анызы, совхозтуң хоочуну А. Нестеренко сактып чугаалаар.—Даниил Берлинге чедир тулушкаш, Совет Эвилелиниң Маадырының Алдын Сылдызын кадап алган чанып келген, ону ол Днепр хемни кежип тура, эрес-маадырлыг чоруу дээш алган. Коргуш чок дидими, телептиг мөзү-шынары бистиң ачавыс — Потап Варламовичини дөзээн, ону салгаан. Ачавыс Потап Варламовичиге дайын төнген соонда удавааңда бедик дүжүттү өстүрүп, ажаашканы дээш Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры деп атты тывыскан.

Барык чээрби беш чыл бурунгаар Д. Нестеренко Казахстанның андазын бизи дээп көрбээн кур черинге база-ла шак ындыг бедик дүжүттү өстүрүжүр дээш чеде берген. «Кайгамчык-ла делгем ховуларлыг оран-дыр, шуут ужу-кыдыы көзүлбес, тарып-ла, тарып-ла турунсаазы кээр. Удавас час дүжер, соок-даа уяраар. Ооң соонда тудуг эгелээр. Ам майгыннарлыг черге удавас чараш-чаагай суур тургустунар...» — деп ол залынче чагаазынга бижээн.

Хамык чүве ооң нүзели ышкаш ынчаар бүткен. Кур-черҗилер хоорай, суурларны тудуп тургускан. Чүгле ол бүгү чүүлдер ооң киржилгези чокка тургустунган... Чүге дээрге кур черни шиңгээдип ап эгелеп турда, часнаар Даниил эштери-биле кады кывар-чаар чүүл херек тракторларын часкы хемниң дожунуң кыры-биле кежирер ужурга таварышкан. Баштай өөрүнүң тракторларын шуптузун кежиришкеш, сөөлүнде бодунуң тракторун кежирип бар чорда, часкы дош шыдашпайн ойлуп кире берген. Даниилди сугдан уштуп эккээрге, карманында Совет Эвилелиниң Маадырының шынзылгазы чораан. Маадыр кижи-биле кады ажылдап турганын ооң мурнунда кым-даа билбээн.

Целиноградтың «Дальний» совхозунда ооң хөөрүнде кезээде чечектер салып каан чыдар. Донецк областың Озеряновка суурунуң кудумчузун болгаш школазын Д. Нестеренконуң ады-биле адаан. Ук суурга Казахстандан чагаалар бола келир.

Ю. ЮРИС,
СЭТА-ның корр.

Донецк.

Культура амыдыралы

ЭРТЕМНЕРНИ НОМДАН АЛЫР

Ак-Довурак хоорайның библиотеказының ажылы эки тургустунган. Аңаа кандыг-даа номчукчу кижи келгеш, сеткил-сагыжы ала-чайгаар өөрүп, хайныгып келир. Улуг орус критик В. Белинскийниң: «Эки библиотека дээрге —кайгамчык үнелиг бодалдарның эртинези-дир»—деп чугаалаашын маңаа кижи дораан-на сактып кээр.

Библиотеканың иштинде залдар арыг-шевер. Олар янзы-бүрү солун номнар, журналдар-биле көрүштүг чараш кылдыр делгеттинген.

Бо библиотеканың ажылы чүге чылдан чылче улам эки болуп, ооң номчукчуларының саны көвүдеп турарыл? Чүге дээрге мында опаашкан ажыл-херээнге бедик харыысалгалыг, ак сеткилдиг кижи ажылдап турар. Ооң библиотека ажылының талазы-биле арга-дуржулгазы, мергежили улуг. Бо библиотеканың эргелекчизинде коммунист Светлана Павловна Александрова ам чээрби ажыг чылдың дургузунда ажылдап турар.

Библиотекага кире бээриңге, сени баштай-ла номнарның база журналдарның, «Совет амыдыралдың овур-хевири» деп ном делгиири, ол ышкаш бистиң төрээн Тывавысты улуг ханада карта-схема-биле чуруп, шимеп каастаан «Мээң Тывам, сеңээ чоргаарланып чоруур мен» деп тускай делгелге булуңу хаара туда бээр. Мында амгы Совет Тываның экономика болгаш культура хөгжүлдезиниң талазы-биле тускай айтырыгларны долу чырыдып турар брошюралар, номнар, журналдар байлак делгеттинген. Оон ыңай бистиң республикавыстың мурнакчы кижилериниң дугайында база хөй янзы чүүлдер, номнар бар. Оон ыңай аңаа барган номчукчу кижиниң өөрүшкүзүн, угаан-бодалының хайныышкынын улуг башкы В. И. Ленинниң ажыл-херээниң дугайында «Бүгү өртемчейже Ильичиниң бодалдары, мерген угааны, ооң өлүм чок ажыл-херээ бодарап тарап турар» деп улуг делгелге-булуң кыптыктырып үндүрер. Бистиң ынак башкывыс база баштыңчывыс В. И. Ленинниң ажыл-херээ, ооң өлүм билбес өөредии бөгүнгү бистиң амыдыралывыста тиилеп турар, бистиң чырыткылыг келир үе — коммунизмче баштап бар чыдар деп чүвени ол делгелге-булуңунда бүгү номнардан улам тода билип ап болур бис.

«Билиглерниң үнер дөзү — номга ынак болуңар» дээн пролетариаттың улуг чогаалчызы А. Горькийниң ханада парлап бижээн, шилдеп азып каан мерген угаанныг сөзү номчукчуну улам сорук кирип бээр.

Библиотекадан номчукчулар черле үстүр эвес. Улуг-даа аныяк-даа кижилер, өөреникчи уруг-дарыг безин олче шууужар болду. Оларның аразында кандыг-даа эртем-билиглиг, мергежилдиг кижилер бар. А үстүкү класстың өөреникчилери келир үениң инженерлери, эмчилери, башкылары база оон-даа өске эртем-билигниң кижилери болур дээш бөже кээп, моон эң солун номнарны бижиттирип ап, номчуп турар.

— Библиотеканарның номчукчуларының саны чеже чедип турарыл, Светлана Павловна?—деп, ол ажылындан биче када хосталы бээрге, сонуургап айтырдым.

Хоочун библиотека эргелекчизиниң аажы-чаңы эвилеңээлдек, оожум болгаш ажылгыр бүдүштүг. Ол бозаңган хевирлиг болгаш, далаш чок харыылады:

— Номчукчуларывыс саны эрткен чылда муң ашкан. Моон соңгаар оон-даа көвүдээр дээрзинге улуг идегелдиг бис.

— А ном фондузу кайы хире болуп турар ирги, Светлана Павловна?

— Чылда бистиң библиотекавыска ном фондузунуң планы 29 муң 500 хире чүве. Ону база-ла ажыр күүседип турар бис.

— Силерниң библиотекаңарның ажылын үргүлчү эки деп санап турар-дыр. Ажылыңарның арга-дуржулгазын чугаалап берип көөр силер бе?

Светлана Павловна хүлүмзүрүп кагды. «Бисте кижи кайгаар хире онзагай чүве чок ийин» дээнинг, бир кезек көрүп олур. Ооң соонда өөренген чаңчылы-биле столунуң бир азыында чыткан номнарны чурумчуду чыый салгаш:

— Бистиң бо библиотекавыста үш кижи ажылдап турар бис. Библиотекарьлар ажылынга кончуг харыысалгалыг, кызымак улус—деп, ол өөрүшкүлүг чугаалап эгеледи. —Оларның ажыл стажы база улуг. Ынчангаш ажылга мергежээни хөлчок. Ажыл дуржулга мергежилден тыптып тургустунар чүве-дир. Библиотекарь Тамара Петровна Брюхачеваны маңаа черле онзалап демдеглээр бодап ор мен. Номчукчуларның чагыглары, диилеглери дээш кончуг-ла сагыш човап ажылдаар кижи.

Ном бүрүзүн номчукчуга сонуургадып чедирер дээш, кызып ажылдап турар бис. Бистиң библиотекавыска номчулга конференциялары үргүлчү болур. Сөөлгү үеде, ылаңгыя тыва чогаалчылар К. Кудажының «Уйгу чок Улуг-Хем» деп романының ийи номунга, С. Сүрүң-оолдуң «Кымның оглул» деп тоожузунга номчулга конференциялары болгулаан.

Ак-Довурак хоорайның библиотеказының моон соңгаардаа кылып чорудар ажылдарының планы хөлчок солун. Ында ном бүрүзүн номчукчуга ылап чедирер сорулга-биле янзы-бүрү массалыг ажылдарны чорудар хемчеглерни көрген.

Бо библиотеканың номчукчулары ооң эки ажылының дугайында боттарының мындыг бодалдарын чугаалап турар. Тываның В. И. Ленин аттыг даг-дүгү комбинадының арыглал фабриказының хоочун ажылчыны М. Салчак мынчаар чугаалап турар: «Библиотеканың ажылын хөлчок-ла эки организастап турар. Мен ам он ажыг чыл дургузунда моон янзы-бүрү темалыг номнарны доктаамал бижиттирип ап келдим. Библиотека эргелекчизи Светлана Павловна кижилерни хүндүлеп билир, оларның чагыгларынга, диилеглеринге кончуг кичээнгейлиг кижи».

Оңгу классчы Ирина Раицкая мынча дээн: «Бистиң ортумак школавыста библиотека база ажылдап турар. Ынчалзадаа бис, үстүкү класстың өөреникчилери, бо хоорай библиотеказының база доктаамал номчукчулары болуп турар бис. Чүге дээрге моон бүгү-ле херегл ээн материалдарывысты, номнарывысты ап турар бис».

Хоочун библиотека ажылчыны, коммунист Светлана Павловна Александрова хоорайның хөй-ниити ажылының база идепкейлиг киржикчизи. Ол күрүне албан-черлериниң профэвилел хооркомунуң даргазы болур харыысалгалыг ажылды кылып турар. Ол ышкаш районнуң хоочун лекторларының бирээзи. Ооң чечен чогаал база библиотека ажылының дугайында номчукчулар мурнунга номчуп турар лекциялары солун утка-шынарлыг, бедик идей-кижизидилгелиг.

Светлана Павловна Александрова кызымак ажылы-биле Ак-Довурак хоорайның номчукчуларының бедик хүндүткелин чедип алган.

Х. ХЕРЕЛ.

ЧУРУКТА: библиотекарь С. Александрова ажыл үезинде.
Авторнуң фотозу.

СПОРТ · СПОРТ

ТАЛЬ, ЦЕШКОВСКИЙ, КАСПАРОВТУҢ ХАРЫЫЛАРЫ

ССРЭ-ниң эр улус аразынга 46 дугаар шыдыраа маргылдаазы доозулган соонда чурттуң шыдыраа талазы-биле чемпиону деп атты алды катап чаалап алган Михаил Таль-биле, ук атты амыдыралында бир-ле дугаар чедип алган Виталий Цешковский-биле болгаш ук маргылдаага 9 дугаар чер ээлээш, келир чылын дээди лигага база катап ойнаар эргени чаалап алган, маргылдааның эң аныяк, 15 харлыг киржикчизи Гарри Каспаров-биле СЭТА-ның корреспондентизи Ян Горелов беседалашкаш, оларга дараазында айтырыгларны салган:

— Шыдыраада бурунгаар депшилге бар ирги бе, кандыг ирги?

Аңаа Тальдың харыылааны болза:

— Амгы үеде шыдыраанын бүгү талазын эки билир кижилер херек, ындыг кижилер болза тергиин шыдыраачылар ол-дүр деп чугаалажып турар мындыг чүве-дир. Ол дээрге бут бөмбүүнге хамаарыштыр алыр болза, бут бөмбүүнүң ойнакчылары шупту ону бир аай, бир дески ойнап билир ужурлуг дээни-биле дөмей чүве-дир. Ынчаарга шыдыраа ойнунга чеже-даа бүгү талазы-биле деп-дески ойнакчылар херек диҗир болза, бут бөмбүүнге ышкаш аңаа ийи-чаңгыс шылгараңгай ойнакчылар черле турар апаар.

Цешковский: Шыдыраачы бүрүзү кызымак-ла болур болза, шыдыраага депшилге ыяап-ла турар.

Каспаров: Ол айтырыгта амдызында харыылай албас кижи-дир мен.

— Бүгү-ле үелерниң шыдыраа талазы-биле тергиин дээн чыынды командазының кежигүннериниң аттарын адап көрүңерем...

Таль: Ындыг аттарны адай албас кижи-дир мен, чүге дээрге кандыг-бир тергиин дээн шыдыраачы мээң адымны чүге адаваан сен дээш хорадай берзе канчаар боор.

Цешковский: Фишер, Капабланка, Ласкер, Ботвинник, Спасский, Смыслов, Петросян, Карпов деп бодаар мен.

Каспаров: Ласкер, Капабланка, Ботвинник, Алехин, Керес, Смыслов, Таль, Петросян, Спасский, Фишер, Карпов деп бодаар мен.

— Шыдыраачыларда эң-не тергиин деп санаар кижилериңер кымнар ирги?

Таль, Ласкер, Алехин, Бронштейн ийин. Ынчалза-даа кандыг-бир кижини бодунга бурганчыда бердим халак деп чон чугаалажыр чүве болгай але.

Цешковский: Карпов ийин.

Каспаров: Алехин ийин.

— Роберт Фишер шыдыраадан олчаан чарылганы ол ирги бе, азы дедир ээп келир ирги бе?

Таль: Бо айтырыгны Фишер боду-даа харыылай албас-ла боор. Ынчаарга сөөлгү үеде ол «улуг шыдырааже» алды чыл мурнунда турганынга бодаарга, элээн чоокшулап келген байдалдыг.

Цешковский: Ону мен дедир ээп келир боор деп идегээр кижи-дир мен. Ынчаар болза, шыдыраа спортунга кончуг ажыктыг болур ийик.

Каспаров: Мен-не бодаарымга, кажан-даа дедир ээп келбес байдалдыг.

ОКРУГТУҢ БИРГИ ЧЕРИ

Хаакка маңнаарынга болгаш биатлонга Забайкальениң кызыгаар округунуң бирги чери дээш маргылдаа бурунгу хүн «Тайга» станциязында эгелээн. Бо улуг маргылдаа бистиң республиканың девискээринде бир дугаар болуп турары ол. Команда болгаш хууда бирги чер дээш эгелээн ол маргылдаада Забайкальениң кызыгаар округунуң кызыгаар отрядтары киржип турар. Шилиндек командаларның кежигүннеринде эң-не шилиттингеннер кирген. Ынчангаш хаак оруунга спортчу демисел солун болган. Маңаа шаңналдыг черлерни алган хаакчылар ССРЭ-ниң кызыгаар шериглериниң бирги чери дээш Карелияга болур түңнел маргылдаага киржир эргени алыр.

Маргылдааның программазын ёзугаар бирги хүнде 15 километрге чарыш болган. Бо хемчээлге чемпион ат дээш маргылдаа Тываның кызыгаар отрядының төлээзи, сержант Леонид Чуруто биле аңаа дайынчы Владимир Перевосчиков оларның аразынга болган. Оларның кайызы-даа округтуң шилиндек командазының кежигүннери, ийилээ ССРЭ-ниң спорт мастеринге кандидаттар. Перевосчиков хаак оруунче 25 дугаарында үнген, а Чуруто—44 дугаарында. Ынчангаш бистиң чаңгыс чер-чурттуувуска ол кончуг таарымчалыг турган. Чүге дээрге ол удурланыкчызының соондан чорбушаан, ооң каш километрни чүү хире үеде эрткенин билип ап чораан. Финиш келген тудум спортчу демисел улам чидигленген. Перевосчиктовтуң фиништээниниң соонда элээн болганда Чуруто келген.

Судьялар дораан-на ол ийи спортчунуң арыг шагын үндүрүп эккелген. Перевосчиков айыткап хемчээлди 1 шак 50 секундада эрткеш, чемпионнаан. А Чуруто аңаа 39 секунданы ойнаткаш, ийиги черни ээлээн.

Маргылдаа үргүлчүлеп турар.

В. ЧАДАМБА.

ЧУРУКТАРДА: В. Перевосчиков (үстүнде); Л. ЧУРУТО (ортузунда); 15 километрниң чарыжынче хаакчыларның үнүп турары.

ДЫШТАНЫЛГА ХҮННЕРИНДЕ ЧҮҮ БОЛУРУЛ

● Филармонияга бөгүн болгаш даарта Сергей Захаровтуң киржилгези-биле «Экии, ыры» деп ансамбльдиң концерти болур. Бөгүн 17.15 шакта, даарта 20.30 шакта эгелээр.

● Хөгжүм-шии театрынга П. Ершовтуң «Мөгенниг аъттыгаш» деп шиизи болур. Эгелээри бөгүн 19 шакта, даарта хүндүс 12 шакта. Лопе де Веганың «Тенекпей» деп шиизи январь 14-те 19 шакта болур.

● «Енисей» Культура бажыңынга январь 14-те «Бодуңарның келир үеде салгалыңар дугайында чүнү бодап чоруур силер» деп беседа болур. Эгелээри 12 шакта. Январь 13, 14-те дыштанылга кежээлерин организастаар.

● «Геолог» Культура бажыңынга бөгүн дыштанылга кежээзи болур. Эгелээри 20 шакта. Январь 14-те 12 шакта Ч. Куулар «С. Щипачев болгаш тыва поэзия» деп лекцияны номчуур. Дыштанылга кежээзи 20 шакта эгелээр.

● «Херел» спорт залынга Тыва АССР-ниң бирги чери дээш хостуг хүреш маргылдаазы болур. Бөгүн 12 шакта эгелээр, даарта 10 шакта уламчылаар.

● Дыштаныр хүннерде найысылалдың хаак базалары эртенгиниң 10 шактан эгелеп ажылдаар.

ДЫШТАНЫР ХҮН ШТАВЫ.

Телевидение

ЯНВАРЬ 13-ТЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

10.00—«Үе». Информастыг программа.
10.40—Эртенги гимнастика.
11.05—«Буратинонуң делгелгези».
11.35—«Силерге, ада-иелер!».
12.05—Аджар АССР-ниң Күрүнениң ыр болгаш танцы ансамблиниң концерти.
12.35—«Бөгүн делегейде».
12.50—«Озал-ондак чок шимчээшкин». Дамчыдылгага ССРЭ-ниң ИХМ-ниң КАИ-ниң кол эргелелиниң начальниги милицияның генерал-лейтенантызы В. В. Лукьянов киржир.
13.20—«Эртенги почта». Музыкалыг программа.
13.50—«Ону шыдаар силер».
14.40—«Спортлото» тиражы.
14.55—«Кадыкшылга». Эртем-тайылбырлалдыг программа. Дамчыдылганы эмчи Ю. В. Белячикова чорудар.
15.40—«Бистиң крайывыс». Сибирь болгаш Ыраккы Чөөн чүк дугайында кинопрограмма.
16.35—Уругларга фильм. «Азиз». Урал-чечен телефильм.
17.40—«Дириг амытаннар болгаш үнүштер дугайында». Дамчыдылганы Н. Н. Дроздов чорудар.
18.40—«Томаанныг американнар». Документалдыг фильмниң баштайгы көргүзүү.
19.45—Совет Эвилелиниң шыырак фигуристериниң үлегерлиг оюн көргүзүү. Запорожьеден дамчыдылга.
22.30—«Үе». Информастыг программа.
23.05—01.10 Останкинонуң концерт студиязынга К. Ваншенкинниң поэзия кежээзи. Төнгенде — медээлер.

Агаар

Кызылдың агаар станциязының медээзин ёзугаар алырга, бөгүн республикага болгаш Кызылга шокар булуттаар, чагбас, эртен туманнаар. Хаттың күжү кошкак. Агаарның температуразы дүне 37—44, чамдык районнарга 45—50 градус, Кызылга дүне 47—49 градус соор. Автоорукатарга эртен туманнаар, 500 метрден бээр барааны көрүп болур.

Редактор В. С. ШАРАВИН

КИНО

ЯНВАРЬ 13-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Корсикачы ёзу-биле вендетта» 9.50, 11.35, 13.20, 15.10, 17.00, 18.50, 20.40 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Киночыынды» 11.20, «Сактыышкын» 9.50, 12.40, 14.10, 15.40, «Бир катап база бүгү назынында» 17.10, 18.50, 20.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Өлүм садыгжылары» 15.00, 17.30, 20.00 шактарда.

«ВОСТОК»: «Салдыг ажвакчы» 15.00, 20.30, «Машаның хүлүмзүрүү» 16.50, 18.40 шактарда.

Сат Михаил Чадамбаовичиге 1978 чылдың март 29-та Ак-Довурактың ДОСААФ-тың автошколазының тывыскан ААЖ сериялыг 281998 дугаарлыг чолаачы шынзылгазын читкенин барымдаалааш, ону ам күш чок деп санаар.

ДРУЖИННИК КЕЗЭЭДЕ ДРУЖИННИК

А. Тава — Эрзинниң харылзаа бедлиринде ЛАЗ аппаратта регулировщиктеп ажылдап турар. Ол коллективте улусчу дружинниктерниң удуртукчузу.

— Кажан Александр Сагаачыевич баштаан дружинниктер дежурныйлап турар хүннерде суурга корум-чурум үрээр болгаш ээрик кижилер көзүлбейн баар болгай — деп, Эрзин кодээ Совединиң күүскомунуң даргазы Татьяна Саая чугаалай-дыр.

Харылзаа бедлириниң коллективиниң дружинниктери дежурныйлаар хүнүн черле үспес, штабка келгеш, маршрудун билип ап, хынамчалыг планнап алырлар. Александр Сагаачыевич дружинниктерни магазиннерге, клубка, аалчылар бажыңы дээш өске-даа хөй-ниити черлеринге үлей тургускулааш, боду кочегарканы болгаш суур кыдыын кезип чоруп турар. Олар дежурныйлап турган үезинде чүгле чадаг кижилерниң эвес, харын транспорт шимчээшкинин база хайгаараарлар.

Столовая азы магазиннер чанында чамдыкта элээди оолдар элээн дыңзыды ээрий бергилээш сөс каржып, харын-даа шош-содаа үндүрер чеде берген тургулаар. Ындыг таварылгада Александр Сагаачыевич, оларны оожургадып, сургагылааш, бажың-балгадынче чанып чорууруп сүмелээр. Бир эвес чагыг-сүмени дыңнавайн, хөлүн эрттир «маадыржып» туруп бээр болза, ынчан шагдаа килдизинге дужаап бээр.

А. Тава бо дружинник ажылының дугайында мынчаар чугаалады:

— Коллективте улусчу дружинаның составы 12 кижи. Айда ийи удаа график ёзугаар дежурныйлаашкынче үнүп турар бис. Дружинник кижиниң кол сорулгазы кижилерниң дыжын камгалап, корум-чурум хажыдыышкыннарын болдурбас дээш сагыш салыры болгай. Чурум үрепкен кижилер боттарының буруузун миннип, моон соңгаар ындыг чүүлдер кылбас кылдыр билиндирип, сургаары база чугула деп бодаар мен— деп, Александр Сагаачыевич чугаалаар.

Шынап-ла Александр Сагаачыевичиниң баштааны харылзаа бедлириниң улусчу дружиназы районда эки ажылдыг дружинага санадып турар.

Мооң мурнунда А. Тава бодунуң ажыл-амыдыралының аайы-биле «Мөрен» совхозка чурттап, ажылдап турган. Ол аңаа база-ла улусчу дружинаның командири турган. Александр Сагаачыевич бирле катап албан ужурунда Кызыл кирип чораан, чүктүг машина эскерип каап, ол машина сезиглиг болган. Дружинник кала-даа дружинникле болгай. Ол удаада дружинник хүлээлгезин күүсеткен. «Читкен» бараанар эгиттинген, оорлар чогуур харыысалганы хүлээнген.

Александр Сагаачыевич коллективтиң мурнакчызы. Бодунуң план-даалгаларын ай санында 100 ажыг хуу күүседип, телефон, радионуң ажылдаарын үзүктел чок хандырып келген. Ол районнуң харылзаачыларының каттышкан профэвилел комитединиң даргазы. Харылзаачыларының ортузунга кижизидилге ажылын чорудуп, почта ажылдакчыларының аразынга социалистиг чарышты калбартып, харылзаачыларның ажылын экижидер дээш хемчеглерни ап турар.

Ч. ДОРЖУ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ:
индекс 667000
Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 2-24-63, редакторнуң оралакчызының 2-35-24, 2-31-75, харыысалгалыг секретарьның 2-23-35, секретариаттың 2-23-35, партийжи амыдырал болгаш совет тургузуг килдистериниң 2-37-13, пропаганда килдизиниң 2-31-75, культура килдизиниң 2-23-54, көдээ ажыл-агый килдизиниң 2-21-47, үлетпүр килдизиниң 2-22-64, чагаа килдизиниң 2-41-27, информация килдизиниң 2-20-60, корректорларның 2-27-41, бухгалтерияның 2-12-45, солун келбейн барганда 2-32-75 телефонче долгаар.

Тираж 16933. Чагыг № 45.
СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ның Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле эргелелиниң типографиязы (Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажың № 1). ТС—00402.